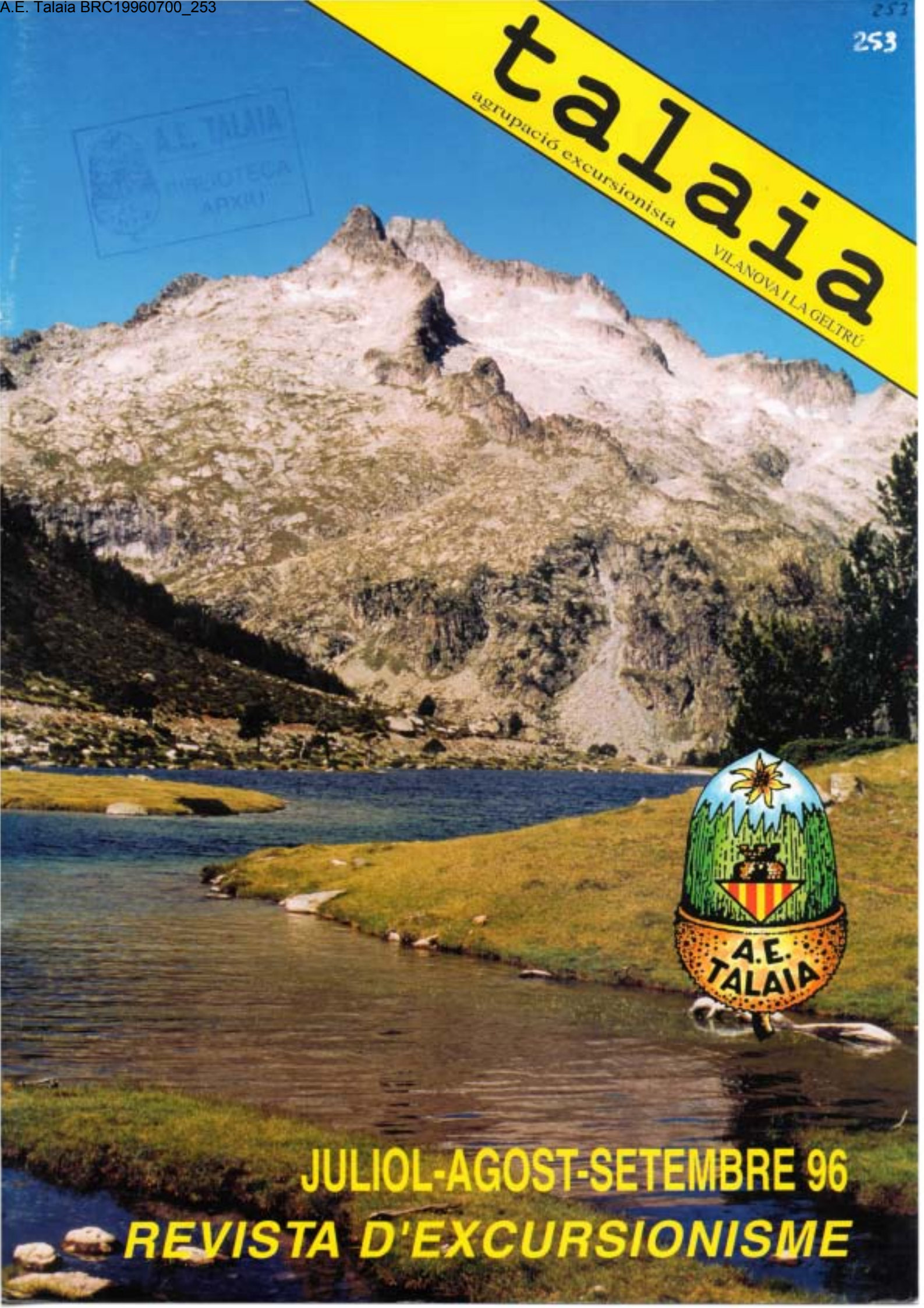

talaia

agrupació excursionista
VILANOVA I LA GELTRÚ

JULIOL-AGOST-SETEMBRE 96
REVISTA D'EXCURSIONISME

TECNICS

AIGUA

LLUM

GAS

CALEFACCIÓ

REPARACIÓ D'ESCALFADORS

Picapedrers, 3 - Tel. 814 32 46
VILANOVA I LA GELTRÚ

MECN-I

INFORMÀTICA, OFIMÀTICA
I MECANOGRÀFIA

CASH & CARRY

GRUP DATA LOGIC

CONCESIONARI OFICIAL

EPSON **COMPAQ** TOSHIBA

C/. de l'Aigua, 14
Telèfon 814 12 96

08800 Vilanova i la Geltrú

LA BOTIGA DEL LLEURE, VIATGES I AVENTURES

Boulevard Roxy
c/ Col·legi, 29-31
Vilanova i la Geltrú
Tel. 814 43 64

- TROBAREU TOT TIPUS DE MATERIAL PER A: ORIENTACIÓ, SALVAMENT, SUPERVIVÈNCIA, COMPLEMENTS, CÀMPING, ROBA D'AVENTURA I MUNTANYA, TREKING, ESCALADA, ESPELEOLOGIA I MOLTES COSES MÉS...
- T'ORGANITZEM LA TEVA AVENTURA A LLAVORSÍ, SUPER ESPOT I PORT AINÈ.

DELEGACIÓ A VILANOVA DE RAFTING.

PREUS ESPECIALS PER A GRUPS.

- Descens de barrancs
- Rafting
- Hidrospeed
- Ponting
- Hípica
- Quads de muntanya
- Bus bob,...

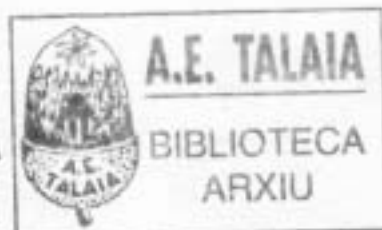
VENDA A
L'ENGRÓS I
AL DETALL

- Cosmètica natural
- Crioteràpia
- Termoteràpia
- Aromateràpia
- Olis essencials
- Olis de massatge i bany
- Olis vegetals d'ús cosmètic
- Higiene del cos
- Colònies i perfums
- Destil·lats
- Regals artesanals

*Totes les nostres línies estan
destinades tant al professio-
nal com a l'usuari*

Es munten cistelletes al seu gust

- Pressupost sense compromís

c/. Jardí, 114 (darrera de l'Institut) - Tel. i Fax 815 29 78
08800 Vilanova i la Geltrú

Bobinatges i Reparacions Motors Elèctrics

S.L.

- Reparació de bombes elevació d'aigua
- Reparació de maquinària electro-portàtil (taladres, esmoladors, martells...)
- Venda de recanvis i accessoris
- Servei oficial Black & Decker
- Servei oficial Makita

c/ Aigua, 4 - Tel. 893 00 11 - VILANOVA I LA GELTRÚ

VIDRES VILANOVA
fouré

CRISTALLS I VIDRES PLANS
DE TOTA CLASSE
FUSTERIA D'ALUMINI

EXPOSICIÓ
FARE GARI, 28
TEL. 893 87 07

mampares
bany i dutxa

VENTIKLAR®

2S Cesana spa

MABELUX

duehban®

ORIGINAL DUSCHOLUX®

c/. **CAPUTXINS, 36**
VILANOVA I LA GELTRÚ

**ELS VOSTRES RODETS
FOTOGRAFICS REVELATS EN 1 H.**

**LLOGUER DE CARAVANES
TEMPORADA D'HIVERN**

Distribuidor oficial:

CARAVANES DE 4/5 PLACES AMB CALEFACCIÓ

Ctra. de l'Arboç, Km. 1

Tel. 814 13 70

VILANOVA I LA GELTRÚ

CARAVANES I REMOLCS, NOUS I D'OCASIÓ
ACCESSORIS I RECANVIS
TALLER DE REPARACIÓ I MANTENIMENT

INSTAL·LACIÓ D'ENGANXALLS
PÀRQUING

Carrer Comerç, 4
Tel. 893 12 57
08800 Vilanova i la Geltrú
CIF G-58124702

Adherida a:
Federació d'Entitats
Excursionistes de Catalunya
Federació Catalana
d'Espeleologia
Federació Catalana
d'Esports d'Hivern

AGRUPACIÓ EXCURSIONISTA TALAIA

REVISTA D'EXCURSIONISME

JULIOL-AGOST-SETEMBRE 96

EDITORS

Agrupació Excursionista Talaia

PRESIDENT

Salvador Butí i Papiol

SECRETARI

Lluís Forgas i Serra

REDACCIÓ

Secció de Cultura

DIRECCIÓ

Josep Blanes

EDICIÓ

Blanca Forgas
Joan Raventós

MAQUETA

Josep Blanes

PUBLICITAT

Virtut Castro

Foto portada:
El Neuvielha des de les immediacions
del llac Aumar. Foto: Salvador Butí

COL·LABORADORS

Vicenç Carbonell
Toni Sagarra
Salvador Butí
M. Carme Barceló
Joan Sivil
Antoni Ordovàs
Josep M. Also

IMPRESSIÓ

Gràfiques Llopert
Sant Antoni, 63
Sant Sadurn d'Anoia
Tel. 891 03 12

DIPÒSIT LEGAL

B-24.619-90

PREU DE VENDA

500 PTA

Els articles publicats en aquesta revista sempre expressen l'opinió dels autors i no reflecteixen la de la Junta Directiva de l'Agrupació ni de la Redacció. En tot cas, l'A.E. Talaia donarà a conèixer el seu parer a través de les editorials o en articles o notes signades per la Junta.

En conveni amb:

Generalitat de Catalunya
Departament de Benestar Social

AJUNTAMENT DE
VILANOVA I LA GELTRÚ

SUMARI-Nº 253

- 5 **EDITORIAL**
Equip de Redacció
- 6 **CAMPAMENT SOCIAL D'ESTIU (Baztan-Bidasoa)**
Josep Blanes
- 14 **CAN BALLESTER «COLOMA», ARA LA TALAIA**
Vicenç Carbonell
- 18 **MARXES DE LLARG RECORREGUT**
Josep Bertran
- 20 **POBLES I ROMÀNIC SOTA L'AIGUA**
Antoni Ordovàs
- 24 **CRÒNICA DEL COTARRO TALAÏENC**
Equip de Redacció
- 26 **EL PIC DE NEUVIELHA (3.091 m)**
Natí Salvadó - Joan Raventós
- 31 **UNA NOVENA A GÓSOL**
Blanca Forgas
- 33 **El «hobby» d'aquest estiu (25) LA RAMBLA DE VILANOVA -2**
Joan L. Sivil
- 37 **BOIRA, NEU I FRED AL COMA PEDROSA**
Josep Blanes
- 41 **MARROC: VEURE-HO PER CREURE-HO**
Jordi Vidal
- 44 **UN FLASH A COVA CUBERES**
F. José Perona

editorial

Ens han donat el diploma de Reconeixement de la ciutat, els motius els diu el propi diploma: «Per la meritòria trajectòria cívica mantinguda durant molts anys, per l'esforç dels seus socis en dedicar un espai del seu temps social a acollir altres problemàtiques ciutadanes que les que estrictament fan referència al muntanyisme.»

Ens agrada el fet que l'A.E. Talaia hagi estat la primera entitat vilanovina que ha merescut el reconeixement de l'Ajuntament de Vilanova; al marge d'altres consideracions aquesta primícia és el que més ens satisfà.

Això vol dir que se'ns valora la feina feta i que la política de fer de la nostra una entitat plenament integrada a Vilanova i a Catalunya no ha passat desapercibuda i en alguns aspectes ha reeixit.

Continuem tenint, però, molts problemes:

¿Podrem sortir-nos-en sols, del camí cap a la possessió d'un local social en condicions?

¿Podrem mantenir la capacitat de convocatòria, en el futur, amb les perspectives d'individualisme que hi ha?

¿Podrem conservar aquest doble aspecte esportiu-cultural que tant ens agrada? En altres paraules, ¿els que portin la Talaia en el futur veuran les coses de la mateixa manera?

¿Cap a on anirà l'excursionisme: cap a un esport estricte o mantindrà les característiques actuals, que alguns creuen ja d'altre temps?

L'Ajuntament ha reconegut l'esforç dels socis en el passat i en el present. Podrà alguna vegada reconèixer el del futur?

Parlem de futur perquè anar contra corrent cansa. Comprenem que el moment és delicat (ens ho diuen cada dia), però per poder mantenir les forces caldria, a més de reconeixements, ajudes materials concretes.

CAMPAMENT SOCIAL D'ESTIU

Càmping ARIZTIGAIN Sumbilla (BAZTAN-BIDASOA)

Com que havia escollit anar de càmping, l'opció d'enguany per a les meves vacances era clara i diàfana: el Campament Social d'estiu, just a l'extrem dels Pirineus Occidentals, a la Comunitat Foral de Nafarroa i concretament de l'1 al 20 d'agost. L'indret escollit no podia ésser millor com a paisatge, encara que les perspectives de realitzar alguna excursió d'alta muntanya ens quedessin molt llunyanes. Així, tot vorejant Iruñea, aniríem a parar —després d'emergir de la boira del Port de Belate— a una comarca d'idil·lica bellesa que, enclavada en les riberes del Baztan-Bidasoa, agrupa sis extraordinàries valls: Baztan, Bertizarana, Bortzirak, Mallerreka, Urdazubi-Urdax, i Zugarramurdi, les aigües de les quals tributen el seu cabal al Bidasoa Ibaia.

Al peu d'aquest riu, enclavat en la vall de Mallerreka, trobarem el poble de Sumbilla i després de molts tombos i peripècies assoliríem el Càmping Ariztigail, una vella roureda al peu del caseriu de Zubizargaina, sense cap dubte un dels millors terrenys de càmping on hem ubicat la nostra caravana. Una plataforma enlairada gairebé un centenar de metres per damunt del poble, de dimensions no gaire grans però molt agradable, conformava el lloc del nostre campament, amb bones perspectives per tots els costats

del recinte, envoltats de prats de falgueres i boscos de roures, faigs i castanyers i altres espècies que ja us anirem explicant.

*Excursió al Señorío de Bértiz. Camí cap a l'Alzkoiegui (842 m).
Foto: Josep Blanes*

Tot i que el campament tenia un programa d'actes establert, sobre la marxa s'anà modificant segons les circumstàncies, i de fet tothom realitzà moltes sortides en forma radial, col·lectives o privades. Quan arribàrem nosaltres ja es portaven cinc dies de campament,

s'havia celebrat el dia anterior la Festa Major de Vilanova i a l'arribada trobaríem el càmping mig buit, ja que hi havia una sortida turística a Donostia. Evidentment, un cop instal·lats calia conèixer on érem i tot aprofitant la compra dels queviures visitaríem Sumbilla, municipi on pertanyia el càmping, i seguidament uns quants quilòmetres més enllà coneixeríem Elizondo, a la vall de Baztan.

Haviem d'integrar-nos en aquell paisatge insuperable, amb aquella gent i en aquelles fermes i típiques construccions (euskalerriko etxeak), de les quals tots els pobles fan gala, i no sols per les cases amb les característiques cantoneres de maçoneria igual que les llindes de portes i finestres, també de pedra sorrenca i vermella, i les seves teulades amb voladís i els caps de les bigues i encavallades, esculpits en relleu, sinó perquè precisament balcons i finestres són normalment curulls de flors i donen a entendre la sensibilitat i l'estimació que els «euskaldunes» tenen per

guarnir el seu país. En un altre sentit, tinguérem un cert grau d'agradable sorpresa en constatar que gairebé tothom parlava l'euskera, quan inicialment creíem que a Nafarroa predominava el castellà, però després ens assabentàrem que on aquest es parla més es cap a la zona

de Tudela i les àrees llindants amb l'Aragó i la Rioja. En la comarca del Baztan-Bidasoa les estadístiques diuen que el 80-90% dels seus habitants parlen l'euskera i que fins i tot alguns ancians i alguns nens no saben ni el castellà ni el proper francès. Cal comptar que el mapa lingüístic assenyala que l'euskera s'ha refugiat a les tres comarques de l'estat francès: La purdi 26%, Nafarroa Beherea 61%, i Zuberoa 64%, mentre que a Gipuzkoa —la mitjana més alta d'Euzkadi— és d'un 44%, a Bizkaia d'un 17% i a Araba d'un 7%. A la comunitat on érem, Nafarroa, la mitjana baixa fins al 10% a causa de la resistència de les comarques del sud i també a la irregular pressió que exerceixen —més que el propi govern foral— els col·lectius abertzales.

Però després d'aquesta introducció tornem al campament. Les activitats ja funcionen. Un nombrós grup, proveït de les respectives bicicletes tot-terreny, farien un recorregut per una pista on abans hi havia les vies de l'antic tren de via estreta (tren Txiquito) que el 1898 anava d'Irun a Endarlaza i que més tard, el 1916, arribà a Elizondo, la qual cosa significà un veritable revulsiu per a la comarca. L'actual pista és de 51 km i va deixar de funcionar com a ferrocarril el 1956. Els nostres ciclistes en recorrerien només una part, però tot i tractant-se d'un circuit pla, els quilòmetres feren els seus estralls als menys avesats a l'exercici físic.

Mentrestant nosaltres aprofitàrem per anar a visitar Etxalar, on constataríem una vegada més la bonica i clàssica arquitectura local, generalment ben conservada gràcies a la seva restauració. També podem destacar d'aquest lloc les tombes de l'església de l'Assumpció amb creus circulars, molt semblants a les esteles discoïdals medievals, tot i que aquestes eren del segle XVIII. Però si aquest poble és conegut és per tenir moltes de les conegudes «palomeres», unes construccions en forma de torre o bastida, que no és res més que un lloc estratègic per caçar coloms sil-

vestres de forma tradicional, és a dir, des de les torres, agitant grans draps blancs els espanten fins a llançarlos cap a uns passos on hi ha instal·lades grans xarxes on queden enredats i són capturats. A tota la comarca —fins i tot al voltant del campament— n'hi ha d'instal·lades, però on hi ha les més tradicionals i més afeccionats a aquesta caça és a Etxalar.

Una altra de les sortides que es feren seria cap a l'espai natural protegit al voltant de l'embassament de Leurtza, que precisament el trobaríem completament buit. Una immensa fageda caracteritzava aquell indret, on de pas trobaríem els primers bolets. I a propòsit de bolets, aviat s'engegà la febre de la seva recerca i captura pels voltants del campament. I trobaríem els comestibles més habituals de l'inici de la temporada, començant pels **Zizahoria**, o Rossinyols (Cantarellus cibarius), i els saborosos **Onddo beltza** o Ceps (*Boletus aereus*) per culminar amb els exquisits però escadussers **Gorringoa** o Ous de Reig (*Amanita cesarea*), i alguns altres com les Llénemes grogues o les Potes de rata, que allí no les aprecia ningú.

I passo en tot cas a comentar-vos el que va ésser l'única sortida col·lectiva de més caire excursionista i caminaire de tots els dies del campament. Es tractava d'assolir el cim de l'Aizkolegui, de 842 m, dintre del magnífic Parc Natural del Señorío de Bértiz, per un recorregut d'11 km que sortia del costat del recinte del Jardí de Bértiz, al poble d'Oronoz-Mugaie. Una pista que no deixàrem fins al final, començava a enlairar-se deixant de banda altres recorreguts i itineraris per BTT, endinsant-se per un majestuós bosc atlàntic de roures i verns a la part baixa, per convertir-se en una espectacular fageda a la part alta, si bé cal destacar la presència de petites franges amb altres espècies com els castanyers, cirerers, avellaners i teixos, junt amb altres espècies no autòctones com el cedre japonès o el roure americà. Però el rei i senyor del sotabosc i de les clarianes són sense cap dubte les fal-

gueres, que creixen arreu de la comarca. Veritablement aquella pista fou una delícia, puix transcorre per una permanent obaga —sobretot a primera hora del matí— que féu que sense adonar-nos imprimíssim un fort ritme que, tot i la forta pujada, ens faria arribar ben aviat a la part alta, ja tocant a la Font de la Teula, on recuperem forces i ens refresquem la cara, puix el sol ja s'introdueix per les clarianes i ens comença a fer suar fins arribar al capdamunt. Cal aclarir que dalt del cim hi ha un palauet mig enrunat que servia als antics propietaris segurament per gaudir, a més de l'esplèndid paisatge, d'algun altre plaer.

Una immensa volta d'horitzó es divisa des d'aquella incomparable talaia en un dia claríssim i ajudats per la taula d'orientació existent que féu que poguéssim situar una colla de cims, els més alts de les comarques del voltant, que tot i amb això les seves alçades generalment són compreses entre els 900 i els 1.400 m. Tot i éssent desconeguts per nosaltres identificaríem l'Alkurruntz, 933 m, l'Irabelakaskoa, 959 m, el Gorramendi, 1.074 m, l'Hauskoa, 1.268 m, el Behorlegui, 1.265 m, l'Auza, 1.305 m, la serra d'Aralar, 1.431 m, el Saoia, 1.419 m, el Txaruta, 1.081 m, i el més alt que divisàrem malgrat la calitja, l'Orhi, de 2.021 m.

Però després de restaurar forces amb uns inefables entrepans i fer-nos les fotos de grup de rigor, no ens tocària més remei que tirar enrere els 11 km pel mateix camí, que si bé era tan maco com abans ara ja resultava un xic monòton i se'ns faria molt llarga l'arribada a la base del parc, el jardí de Bértiz, just a la vora del Bidasoa. Un recinte ajardinat tancat per una infinita reixa de ferro, que visitàrem dies més tard, i que al seu interior posseeix una col·lecció de més de 126 espècies arbòries, de les quals es poden destacar algunes com el ginkgo de la Xina, l'araucària, l'avet roig, el xiprer de Lawson, el liquidambar, la sequoia roja, el xiprer calb i moltes altres que no cal relacionar i que s'han adaptat tot i ésser espècies impor-

Sumbilla. Càmping Arizgaitz. Vista del campament. Foto: Josep Blanes

Sumbilla. Una altra vista del campament. Foto: Josep Blanes

Sumbilla. Balcons florits i teulades. Foto: Josep Blanes

Elizondo. Balcons florits. Foto: Josep Blanes

Elizondo. Reflex al riu Baztan. Foto: Josep Blanes

Vista de Sumbilla des del càmping. Foto: Josep Blanes

Elizondo. Orquestra de joves acordionistes. Foto: Josep Blanes

Zubiria (Arraoliz). Casa-torre senyorial. Foto: Josep Blanes

tades d'arreu del món. El jardí, que s'ofereix als visitants en forma d'itinerari botànic, data de 1847 i fou realitzat segons el gust francès de l'època, tant pels primers propietaris com pel darrer, que finalment deixà jardí i parc a la Diputació Foral de Navarra amb la condició de conservar-los com a reserva natural. A un costat del jardí, hi ha una casa-palau i al costat seu un altre pavelló on hi ha un interessantíssim centre d'interpretació de tot el Parc Natural, amb àmplies exposicions pedagògiques i un audiovisual molt aconseguit sobre la història, la fauna i la flora de Bértiz.

I no podíem faltar a la Bertako Produktoen, una fira agroalimentària de la Vall de Baztan que es celebrava a Elizondo, on gairebé tothom va carregar el rebost amb productes rurals com ara les pastes casolanes, l'exquisit formatge Idiazábal, conserves d'ànec confitat, licors de poliol, i fruites com els gerds o uns sorprenents i tropicals kiwis, cultivats a la vall. També poguérem gaudir de l'agradable interpretació de la Baztan Musika Eskolako Akordeolariak, un excel·lent conjunt de més de vint-i-cinc joves acordionistes —quasi tot noies— que ens feren passar una bona estona amb aquelles marxoses melodies «eus-kaldunes».

Mentrestant, al campament era el dia de l'acampador i començà amb la clàssica carrera matinal, amb tothom mig adormit, fent un tomb de circumval·lació al recinte. No podia faltar el concurs de ramells de flors, que amb una bona participació féu jugar l'enginy i el bon gust amb tocs d'originalitat, tot i que hi havia poques espècies de flors. Però tot i la coincidència, el que no volíem perdre'ns era la jornada d'herri kirolak o esport rural, que acollia el frontó de Sumbilla, per celebrar la seva

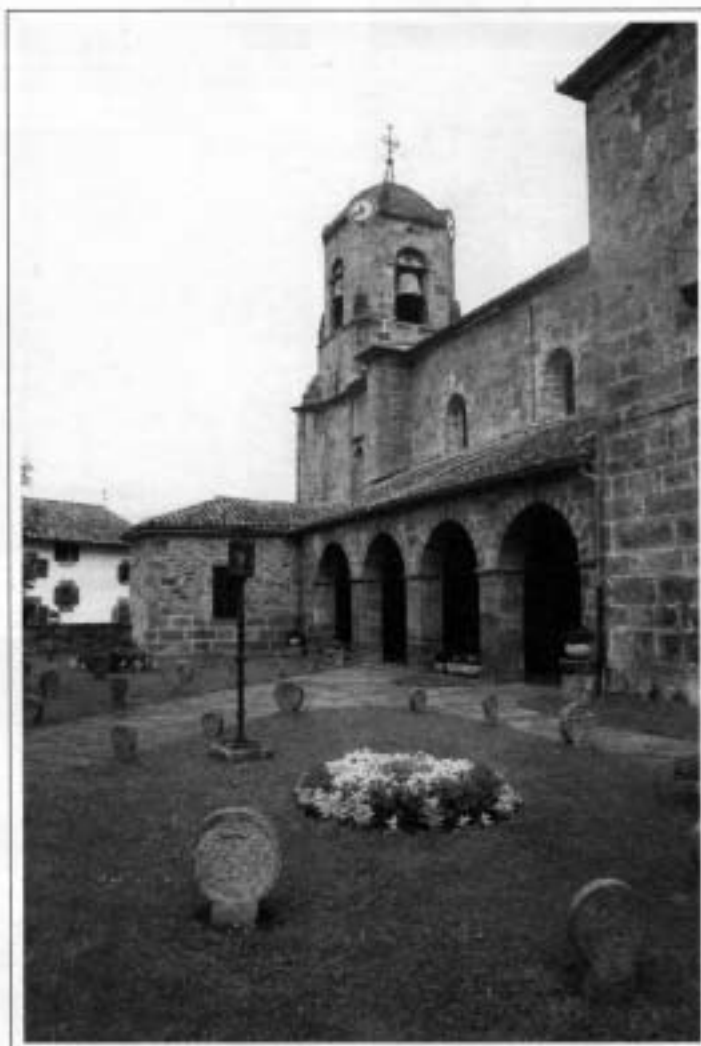
Festa Major. Però ens quedàrem gairebé sense veure els aizkolaris, ja que després de molta estona d'esperar i de moltes deliberacions entre els participants i la gent del poble suspengueren la competició, tot i que hi havien preparat més de vint-i-cinc parelles de troncs. L'excusa que donaren pels altaveus era que la fusta no era adequada i que era

estona, es desenvolupaven amb gran rebombori les partides del campionat de dominó per parelles. Cap al final del campament, un altre campionat centraria l'atenció de la concurrència: la petanca, per parelles. Malauradament l'atenció la teníem també posada en un altre lloc: Biscas i el Càmping Las Nieves. As-

torats pel paorós succés, seguíem les notícies amb l'ai al cor per veure si coneixíem algú a mesura que apareixien més víctimes. Però encara que amb sentiment de solidaritat, nosaltres no hi podíem fer res. I l'activitat del campament continuava. El sopar de germanor, que tancava el dia de l'acampador, va començar prou bé però va acabar com el rosari de l'aurora, puix primer quatre gotes feren desplegar els paraguais i tothom fotia conya d'un sopar sota la pluja, però més tard una pluja decidida esbandí els pocs que aguanta-ven el tipus.

Una altra de les sortides que no podia faltar fou arribar-nos a tocar el proper Kantauri Itsasoa, conegut entre nosaltres com el mar Cantàbric, i resseguint la costa visitàrem Saint Jean-de-Luz, i un altre grup arribaria a Biarritz i Baiona. No ens aturà-riem pas gaire, ja que

tot és una platja turística plena de botigues de souvenirs i establiments hostalers. Algú va suggerir que anéssim a dinar a Ondarribia, deixant els cotxes a la riba d'Hendaia i travessant en una barca el braç de mar que ens separava. I pensat i fet. Va valer la pena ja que el poble és francament agradable. Desembarcàrem prop d'una petita rambla on hi havia muntades les parades del mercat, davant les terrasses d'establiments gastronòmics, encara que turística-ment la part que cal visitar és l'enlai-

Etxalar. Pati de l'església amb esteles discoidals. Foto: Josep Blanes

seca, però la rumorologia local indicava boicot dels «batasuna». Ens haguérem de conformar amb una sola i original exhibició de tall de troncs en vertical i en equilibri damunt d'un tauló falcat a cops de destrial pel mateix aizkolari. I tornant al campament, abans de dinar, concurs de postres. I aquí tampoc mancà la imaginació i feina tingué el jurat, entre cullerades de crema o mossegades de pastís, per decidir qui guanyava. Cal recordar que mentrestant, i aprofitant qualsevol

Señorio de Bértiz. Fageda. Foto: Josep Blanes

Señorio de Bértiz. Tot el grup dalt de l'Aizkolagui. Foto: Josep Blanes

Concurs de ramella de flors al campament. Foto: Josep Blanes

Sumbilla. Exhibició de tallada de troncs verticals. Foto: Josep Blanes

Improvísada mostra gastronòmica del "montadito". Foto: Josep Blanes

La colla dalt del Mont Larun (950 m). Foto: Josep Blanes

Tren cremallera al Mont Larun. Sara (França). Foto: Josep Blanes

Vista d'Ondarribia amb teleobjectiu des d'Hendaye-Plage. Foto: Josep Blanes

rat barri antic, amb les edificacions molt ben conservades gràcies a la restauració.

I continuàvem fent sortides en forma radial. Ni que sigui com a tenebrosa presentació territorial, abans de visitar la zona de Zugarramurdi i les seves coves de les bruixes, ens aturàvem a les penyes d'Aizora, a fotografiar una munió de voltors que eren amos i senyors d'aquells cingles. L'extens escampall de grans esquelets d'animals ens ho confirmava. I directament avall, cap al característic complex càrstic superficial, on la muntanya ha estat foradada en una gran galeria —la Sorginen Lezea, de 120 m— pel riu Infernuko Erreka. En tot cas és de dimensions espectaculars, i tot i unes petites galeries laterals no presenta interès espeleològic. En canvi, s'atribueixen a tota la zona multitud de casos de bruixeria, especialment al segle XVII. La Inquisició inculpà més de 300 persones, algunes de les quals foren condemnades a la foguera. Evidentment, l'escenari dels akelarres fou aquesta cova. Però aprofitàvem l'estada per aquella zona per arribar-nos, uns quilòmetres més avall, a una altra cavitat: la gruta prehistòrica d'Ikaburu, prop del poble d'Urdazubi-Urdax. Almenys en aquesta cova, encara que hi hagi un muntatge d'escenografia audiovisual, la profusió d'estalactites i estalagmites, amb voltes i pilars bellament calcificats i en companyia del petit riu subterrani, fa que el recorregut pugui considerar-se excel·lent.

I quan no hi havia sortida des del campament, doncs a collir bolets! Però el dia 15 tingué lloc una emotiva concentració d'acampadors a la porta del càmping per guardar cinc minuts de silenci, com a tots els càmpings del país, en memòria de les víctimes del Càmping Las Nieves. No cal dir que tota la gent de la Talaia que aquell dia érem al campament participàrem en la convocatòria.

Però de les coses més tristes passàvem amb rapidesa a celebracions més alegres. I algú va suggerir a cau d'orella de l'organització

que vist l'èxit d'unes «visites» a les tavernes de la part vella de Donostia caldria muntar al campament una versió casanostada dels cèlebres «montaditos», delícies culinàries que havien despertat un sobtat interès gastronòmic dels nostres campistes. I a l'hora de sopar, la improvisada mostra fou un veritable èxit de participació i un prodigi d'imaginació, puix tothom aportà les seves creacions, veritables obres d'art culinària, algunes d'elles, exquisides, només per a paladars molt refinats. Evidentment, les millors foren les primeres en desaparèixer, regades per sengles gots de Rioja i Txacolí.

Hi hagueren previstes algunes sortides més, a peu o en bicicleta, però sobretot la boira, que els darrers dies no es començava a aclarir fins a quarts de dotze, frustraren moltes de les bones intencions de fer exercici. I continuàvem fent més excursions turístiques. Una d'elles seria cap al cim de Larrun, solitària però turística muntanya de 902 m d'alçada on s'arriba essencialment amb tren cremallera, encara que n'hi ha que prefereixen fer-ho a peu. La nostra colla escolliria el cremallera, l'estació de la qual és situada en el costat francès, prop del poble de Sara. Haguérem de fer una bona estona de cua, puix la visita al cim era molt sol·licitada, a causa de l'extensa panoràmica que es veu de tota la zona cantàbrica. Un divertit viatge de gairebé tres quarts d'hora de redreçada pendent ens deixaria en un cim farcit de turistes, de torres i de gegantines antenes de comunicacions gavatxes, i, per variar, els clàssics establiments de menjar i beure o, si no, dels més insòlits souvenirs. Com que la frontera virtual dels estats passa pel bell mig del cim, els establiments comercials estan repartits uns quants a cada banda, però en franca competència. Llàstima que tot i fer un dia magnífic la panoràmica de la zona marítima s'intuïa però no es veia a causa de la gran calitja que tenia al damunt seu. Una caminada per la carena, prendre un refresc i fer-nos unes fotos i tornar cap al vell cremallera per finalitzar una altra agradable excursió.

I com que no ens quedaven gaires dies, aquella mateixa tarda ens escapàrem a visitar un altre poble que ens havien recomanat. Era al costat oposat del matí, però també haguérem d'entrar a l'Estat francès —cal dir que els edificis de duanes i de fronteres resten abandonats i amb els vidres trencats. Això és, venint per la carretera d'Elizondo, cap a Erratzu i cap al coll d'Izpegi, baixar cap a Saint Etienne de Baigorri i seguir fins a la ciutat emmurallada de Saint Jean-pied de Port. Després de molts quilòmetres, la ciutat no resultà tan guapa com ens l'havien pintat, puix al darrera de gairebé cada portal antic hi ha una botiga o un establiment turístic. Per les abandonades muralles s'hi pot transitar, però resten amagades entremig d'altres edificacions. Només una bona panoràmica dels voltants de la petita ciutat, vistos des del turó on hi ha la ciutadella, compensa aquell viatge.

Un altre dia visitaríem Azpilcuetta, i a continuació Arizcun i la seva església i el convent de monges de clausura amb un preciós retaule barroc. Amb aquest afany de veure coses aprofitàvem una tarda per arribar-nos a descobrir algun dels moltíssims monuments megalítics, els senyals dels quals omplen el plànol de la regió, però quan preguntes on són ningú no sap donar-te pistes per trobar-los. Així doncs, dòlmens, cromlecs i menhirs resten mig amagats i lluny de pistes i carreteres. Potser una excepció és el menhir d'Iruñarri, monument d'incert significat. Es tracta d'un monòlit de pedra, vertical i clavat a la terra. Cal dir que aquest menhir es troba pocs metres per sota del cim del mateix nom, de 1.100 m d'alçada, on per variar hi ha una gegantina antena de televisió. Des del cim es divisa, això sí, una panoràmica superba i en la llunyania i a contrallum es veuen un munt de molins de vent situats en una carena, mentre teníem a sota el poble d'Ezcurra i davant, al fons, Saldies i Beintza-Labaien i d'altres que desconexíem, pobles envoltats de suaus turons, conformatats per boscos i prats, paisatge decorat per un calidoscopi de múlti-

Vòltors a les penyes d'Alzoara, camí de Zugarramurdi. Foto: Josep Blanes

Coves de Zugarramurdi. Cova o galeria principal. Foto: Josep Blanes

Ceps (Onddo Beltz) *Boletus aereus*. Foto: Josep Blanes

Guardant cinc minuts de silenci per les víctimes de Biescas. Foto: Josep Blanes

Menhir d'Inuiñarri. Foto: Josep Blanes

Saint-Jean-Pied de Port. Antic carrer dins el recinte emmurallat. Foto: J. Blanes

Donostia. Des del palau Miaruar, el Mont Igeldo. Foto: Josep Blanes

Lesaka. Torre-palau senyorial. Foto: Josep Blanes

ples tonalitats del color verd. Al campament, mentrestant, encara es jugaven les emocionants finals del campionat de petanca.

La darrera visita a Donostia la fariem nosaltres, quan ja quasi tothom hi havia anat. I no vàrem encertar el dia, puix teníem un cel boirós i havia acabat de ploure. Ens va agradar repetir una visita que ja havíem realitzat anys enrere i que llavors fou molt a corre-cuita. Entràriem directament a la platja d'Ondarreta i passejariem pels voltants de l'imponent palau de Miramar i pel passeig de la Kontxa, enlairant-nos després cap al Mont Igueldo on es divisa una vista única sobre la Kontxako Badia, enmig de la qual hi ha la característica Illa de Santa Clara. Però ens recomanaren visitar l'extrem oposat de la Kontxa. Aparcant precisament a la plaça de Catalunya, seguiríem cap al passeig i platja de Zurriola, aturant-nos a contemplar l'encontre violent de les onades del mar amb l'Urumea Ibaia. Un bonic pont ens portaria al barri Alde Zaharra, potser el més típic de la ciutat, situat sota el Mont Urgull, característic turó que tanca la Kontxako Badia. L'interessant mercat de la Bretxa i els carrerons al voltant de la plaça de la Constitució i la reincidència en un tast de «montaditos» o veure el munt de botigues de la zona ens entretingué fins a l'hora de dinar al port mariner, davant el moll de Kamintgaintxo. A la tarda una passejada fins a l'interessant edifici de l'ajuntament i la catedral del Bon Pastor, fins que l'amenaça de pluja

ens féu tornar cap al vehicle. Com a ciutat val la pena visitar Donostia, és agradable, acollidora i senyorial. Totalment recomanable. En tot cas, té algun inconvenient, com per exemple, en anar a treure diners d'un caixer automàtic, ens el vam trobar cremat víctima d'un còctel Molotov. Llàstima que aquestes qüestions enterboleixin la bona imatge de la ciutat.

Tot i que era tard, no volíem acomiadar-nos d'aquell país —érem a la penúltima jornada del campament— i tornant de Donostia ens desviàriem per visitar Lesaka. I francament, era un d'aquells pobles que donen caràcter a aquells indrets. Cal dir que Lesaka, junt amb Legasa i Bera de Bidasoa constitueixen el teixit industrial de la comarca, sobretot gràcies a les factories de laminacions metal·lúrgiques. Per sort el paisatge no sembla ressentit de l'impacte industrial. Destaca d'aquest poble una notable construcció com és la torre-palau Zabaleta, una de les seues d'un llinatge familiar, amb escut nobiliari a la façana i amb certa fortificació perquè era on es guardaven les armes dels exèrcits. Dies enrere també poguérem contemplar a Arraioz uns altres dos palaus-armeries similars, com foren els de Zubiria i Jauregizar, construïts entre els segles XV i XVIII.

Ja com a últim acte per aquells encontorns, des de Lesaka, emboirats i mig plovisquejant, ens enfilàriem per una fosca carretera encas-

tada entre boscos per veure o trobar el dolmen d'Aguina. Després de molt buscar trobaríem la senyalització de l'estació prehistòrica amb un dolmen insignificant i que està inexplicablement descuidat i cobert completament per argil·laques.

Al campament ja havien començat a desfil·lar algunes caravanes i altres ja ens prepararem per desaparar, encara que la pluja per enèssima vegada ens obsequià amb el darrer ram. Hem volgut reflectir en general les moltes vivències d'aquest Campament Social d'Estiu, encara que hi hagueren moltes altres excursions no mencionades, com per exemple algunes sortides per practicar l'escalada a uns cingles propers al campament o també algunes rutes amb vehicles 4x4. De fet el Campament ha estat un èxit dintre de la tònica dels darrers anys, sense arribar a aquelles trobades multitudinàries d'anys enrere. 13 caravanes, 8 remolcs i 4 tendes amb un total de 75 acampadors és el balanç d'aquest campament que ha tingut lloc els 20 primers dies d'agost. I si alguna cosa cal recomanar als socis de la Talaia és que si disposeu d'alguns dies visiteu aquestes meravelloses valls d'Euskal Herria. Carai! Se m'ha encomanat això de sentir parlar l'euskera! Agur!

Josep Blanes

Vall de Mallerreka, estiu de 1996

CAN BALLESTER "COLOMA", ARA LA TALAIA

LA CASA PAIRAL

S'està restaurant la Talaia. Ja li tocava. L'edifici té dos-cents vint-i-dos anys, un bonic cap-i-cua. El drac i l'escut de ferro forjat del balcó de la cantonada és de l'any 1774 i és semblant als altres tres de les cantonades veïnes, que porten els anys de 1774, 1787 i 1793. El nostre drac ens recorda la data de la construcció del casal, aleshores una gran casa pairal. Veiem com és la mansió en termes arquitectònics: Té quatre crugies (espais entre dos murs de càrrega) a la façana principal i cinc a la lateral del carrer de Sant Pere. En aquestes façanes, a la planta baixa hi ha portals allindats (molt modificats) i un d'arc rebaixat, el del vestíbul d'accés. Els balcons, de dimensions decreixents en alçària, són allindats. La façana principal té a la part superior ulls de bou i ràfec. La façana lateral té, en canvi, una barana de terrat. Encara es conserven petits fragments dels esgrafiats que en altre temps van decorar les façanes, amb motius florals i geomètrics, destacant un escut en molt mal estat on encara es veu una ballesta tensada, símbol dels Ballester. És de remarcar el treball de forja de les baranes dels balcons i del drac cantoner. A l'interior de l'edifici es conserven pintures als sostres que daten del segle XVIII. La capella era dedicada a la Resurrecció de Jesús².

EL RAVAL DE MAR

El casal dels Ballester «Coloma» es va construir en el mateix lloc o damunt d'una vella casa del raval de Mar, fora muralles de la vila, al peu del camí de Mar que en el segle XIV s'iniciava a la sortida del portal de Mar, portal situat al sud de la plaça Major, prop del carrer Nou i després, ja en el segle XVI, a la cruïlla nord del carrer Comerç amb el carrer de Sant Pere, davant de la Talaia. Aquell antic camí es va transfor-

mar en el carrer dels Caputxins i més avall del convent en el carrer de Sant Sebastià, per haver-hi la capella construïda l'any 1530.

El raval de Mar —a similitud d'altres ravals apareguts al voltant de les viles medievals de Vilanova i la Geltrú— era un barri exterior que sorgí a la banda de migdia de la muralla vilanovina. De fet, l'any 1603 ja es va decidir enderrocar les muralles que impedien el creixement de la vila. A

PLANO DE LA VILLA DE VILLANUEVA Y GELTRÚ ó sea su segundo recinto en el año 1500.

frec de la muralla meridional i a partir de l'actual carrer de Sant Pere o plaça Nova, es van anar configurant els carrers que amb el anys arribarien a ser els de Pàdua, de Santa Madrona, dels Caputxins i de Sant Gervasi —aquest darrer, antic camí que duia a l'ermita del mateix nom, a Adarró—, estirant la vila cap a mar, llunyana encara. Els carrers del raval, amb el tram rectangular acomodat als antics camins, presenten una urbanització substancialment diferenciada dels de dintre de la muralla, estrets i torçats. Els antics anaven de llevant a ponent. Els nous van de nord a sud, essent els travessers els que serveixen de nexes de comunicació dels que apunten cap a mar.

El carrer dels Caputxins, format a mitjan segle XVII, com hem dit, seguia el traçat del camí de Mar i prengué aquest nom en un acord de l'any 1735, substituint el nom de carrer de Mar. Al final d'aquest vial, en un costat del camí, hi hagué el convent dels Caputxins, començat a construir el 1645 i acabat el 1653. L'any 1784 fou beneïda la nova església del convent, que donava a l'actual plaça dels Cotxes³. Els caputxins foren exclaustrats el 1835 i els seus terrenys foren venuts.

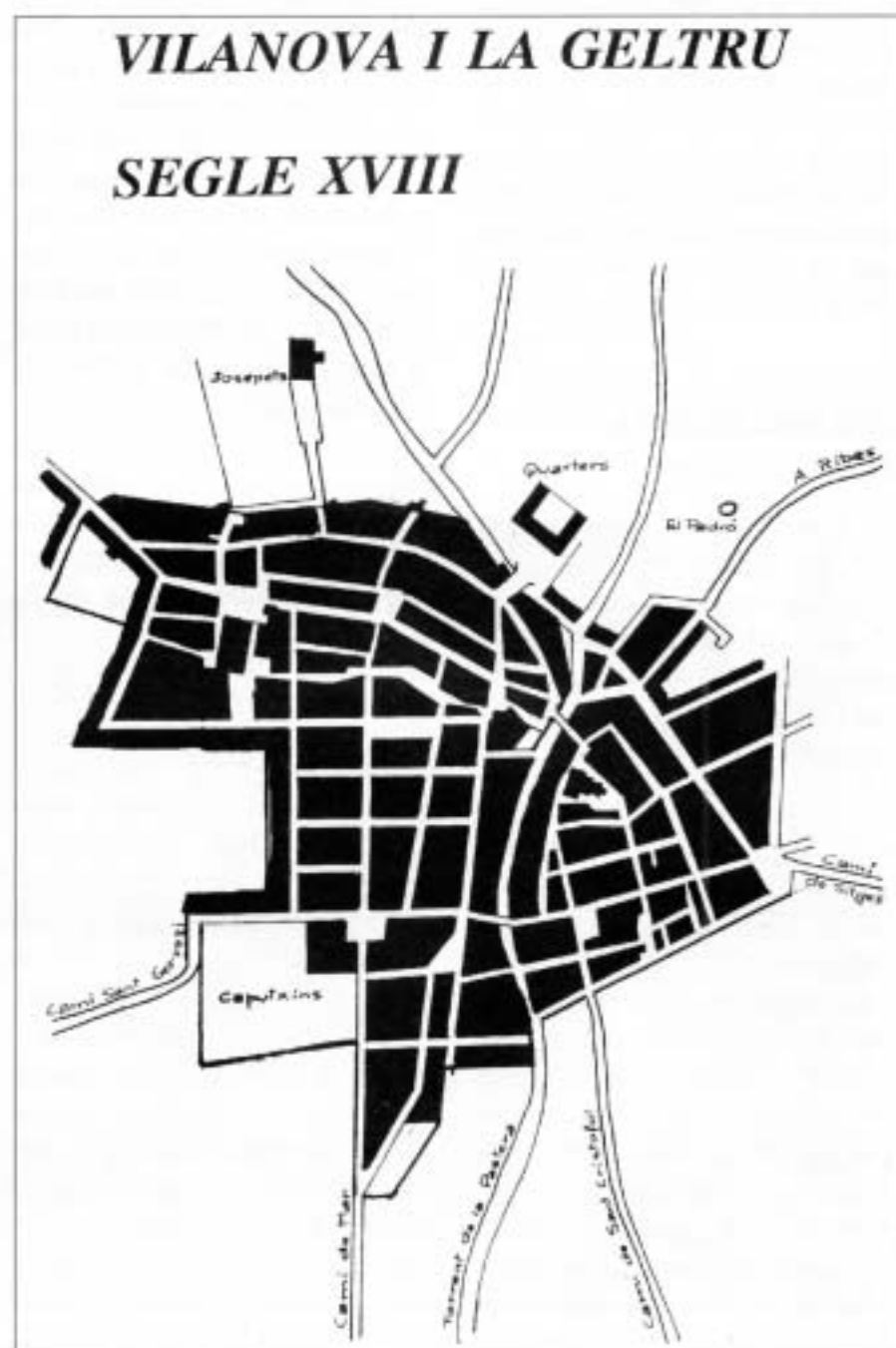
Paral·lel al carrer de Sant Pere, durant el segle XVII es formà el carrer de Sant Gregori i el dels Mercaders, quedant al mig un espai més ample, que a principi del XVIII ja era denominat plaça de les Cols pel fet d'haver-s'hi traslladat els venedors d'hortalisses, procedents de l'antiga plaça Nova o carrer de Sant Pere.

En la cruïlla del camí de Mar (ara Comerç) amb la que fou la plaça de les Cols, l'any 1579 hi vivia Joan Montserrat **del Cantó**, i anys després, el 1725, Joan

Fuster **del Cantó**. Entre aquesta casa i la dels Coloma n'hi havia una altra habitada per Montserrat Garí. El Fuster **del Cantó** —fill del capità d'infanteria Joan **del Cantó**—, l'any 1755 va casar la seva filla i hereva M. Anna (1734-1761) amb Llorenç de Cabanyes i Boet d'Argentona (1733-1787). Josep Fuster, pagès i comerciant, junt amb el seu gendre van fundar la societat «Fuster y Cabanyes», que va durar vuitanta anys i el 1742 havia comprat la casa del veí Garí. El fill de M. Anna Fuster

i de Llorenç de Cabanyes, l'hereu Llorenç de Cabanyes i Fuster (1758-1814), l'any 1790 va comprar la masia d'en Parellada, i va construir l'actual masia d'en Cabanyes i un trull d'oli, recentment descobert. La nova masia porta la data de 1798.

Cabanyes i Fuster, vers el 1804, va fer construir l'actual edifici **del Cantó** damunt les dues cases del seu avi Josep Fuster —mort el 1783 quan tenia 88 anys—, fent costat al casal del

Coloma. En aquesta casa dels Cabanyes, l'any 1808 hi nasqué el poeta Manuel. Per cert, el vell Cabanyes i Boet, vidu de M. Anna, tornà a casar-se dues vegades més, la tercera amb Clara Ballester «Coloma», veïna seva, vídua de Fidel Torrents i filla d'Anton Ballester. Van tenir un fill pòstum, Josep M. de Cabanyes i Ballester (1787), que morí relativament jove (1839).

Feta la precedent apreciació històrica de l'inici i expansió del raval de Mar on van alçar-se precoces cases del barri, si tenim en compte la primera referència de la veïna casa **del Cantó** (1579) podríem datar d'aleshores l'assentament de la nostra entitat, per la qual cosa els primitius fonaments poden arribar a tenir més de quatre-cents anys, molts més que la casa pairal edificada el 1774.

ELS BALLESTER I ELS «COLOMA»

Els Ballester que van fer construir la casa «Coloma» foren pagesos enriquits durant el segle XVIII comerciant amb Amèrica, a semblança d'altres famílies de la vila i de gairebé tota la costa catalana.

La nissaga dels Ballester és molt antiga, amb referències a la Geltrú l'any 1303 (Processos, ADB,I/1,96) i a la Vilanova de Cubelles en el fogatge de 1497. Extensa família, amb batlles i jurats, a mesura que anaven apareixent branques es diferenciaven per motius i renoms, com era costum als pobles d'arreu abans de dictaminar fer servir el segon cognom. La principal ramificació vilanovina era coneguda per «dels Pilars» (carrer Major, segles XVI-XVII) i la de la Geltrú per «del

Vall» (carrer del Ravalet, segles XVI-XVIII). A la primeria del XVII també hi hagué els «del portal d'en Rossell», que vivien en el raval de Sant Antoni i foren boters. L'any 1697 tenim notícia del primer **Coloma**, es deia Josep i era comerciant quan li van encarregar comprar oli en el Camp de Tarragona⁴. Posteriorment, en una llista de despeses de la fragata de Vilanova, de l'any 1707, hi veiem el Ballester «Fadrich» i el «gandalla»⁵. En l'Estadística rústica del 1725, a més dels «Pilars» i dels «Vall», hi figuren el «frare» (abans «lo Rubió»), els «Mascaró» i els «Bruxeta», tots ells amb renom procedent de la família mullerada. Aleshores, Josep Ballester «Coloma» ja disposava de moltes terres, situades a la Bassa Nova (vora la Pallissa), l'Estany, Adarró, mas de la Cort (mas Esquerrer de Dalt), sinia del camí de Mar, la Plana, mas Gros, la Collada, camí de Vilafranca, Santa Magdalena i mas d'en Peris. Un parent seu va declarar una peça vora el mas Roig, que afrontava amb un tal Brunet i amb el terme de Castellet, segurament relacionada amb l'actual masia Coloma.

En el cadastre de 1739 és on surten més renoms: «Muxart», «gandalla», «barri», «Coloma», «del Vall», «frare», «biela», «cordi», «Mascaró», «Verdolaga», «brasiler» i «de Carro», aquest darrer per haver-se casat amb la mestressa de la masia del mateix nom. A més de pagesos, mariners, pescadors i comerciants, hi havia un cirurgià i un apotecari. Els hereus de Josep Ballester «Coloma» posseïen algunes cases, entre les quals en consta una anterior a l'actual edifici de la Talaia, casa que tenien llogada. A nom d'Antoni Ballester «Coloma» fou declarada una masia de Vila-

nova ocupada per Joan Massana, una «botiga de mar» i una fassina, a més de les terres que ja coneixem del seu pare Josep. No hi ha dubte que els «Coloma» eren dels principals terratinents del municipi.

En el darrer terç del segle XVIII, Anton Ballester «Coloma», comerciant reputat, ja era difunt (1768). El seu fill, Anton Bonaventura, nat el 1721, procurador síndic, regidor i comerciant consolidat, fou el qui va fer construir l'edifici de la Talaia, transformant-lo en la casa pairal. Llavors —i durant el segle passat— els «Coloma» es feien dir «de Ballester» per raó de la petició que l'any 1778 Anton Bonaventura havia fet —i el rei Carles III l'hi concedí— del títol de ciutadà honrat de Barcelona, i amb aquesta qualitat assistí, en representació de la noblesa, a la Junta General del Corregiment⁶. Així doncs, hi ha dades del segle passat del militar Ramon de Ballester (1859), del conseller Josep de Ballester (1863), del diputat Laureà de Ballester i de l'hisendat Tomàs de Ballester, propietari de la casa «Coloma» (1875).

L'any 1860 fou reglamentat el llistat de masies. En el nomenclàtor corresponent hi figuren la «Mesquita del Vidal» i la «Mesquita del **Coloma**». D'aquí vénen els noms vigents de «les Mesquites» i el «mas Coloma», malauradament ambdues en runes. Segons diuen, els Albà «Tallaferró» eren masovers del mas Coloma des del segle XVIII. Un d'ells fou l'ermità de Sant Joan.

PER QUÈ COLOMA?

De moment desconecem de què els venia el renom, però se-

PLANO DE LA VILLA DE VILLANUEVA Y GELTRÚ EN EL AÑO 1850.

gurament tenia relació amb el nom personal femení **Coloma** i tal vegada amb una vídua Coloma Gari que apareix l'any 1725 com a propietària d'una peça de terra situada a l'Aragai, tocant a un terreny del mariner Joan Ballester.

També caldria parar atenció en el veïnatge Coloma-Gari del carrer de Mar, després dels Caputxins i ara del Comerç. En tot cas, ja hem comentat que el renom apareix l'any 1697 i això no vol dir que sigui

d'aleshores sinó que podria ésser anterior.

Vicenç Carbonell i Virella

NOTES:

1. «Inventari del Patrimoni Arquitectònic de Catalunya. El Baix Penedès. El Garraf», 1991, pàg. 197.
2. «Inventari d'esglésies. Alt Penedès. Baix Penedès. Garraf», ARXIU GAVÍN, 1981, pàg. 162.

3. CASTELLS-SABATER-VIRELLA, «Els carrers de Vilanova i la Geltrú. De l'edat mitjana a les guerres carlines», 1988.

4. Arxiu Pau ROIG, «Llibreta de Comptes».

5. A. VIRELLA, «El canvi de dinastia i la fragata de Vilanova», 1995, pàg. 92 i 94.

6. A. VIRELLA, «L'aventura ultramarina de la gent de Vilanova i la Geltrú i la nissaga dels Samà», 1990, pàg. 39, nota 20.

*Les
Marxes
d'Orientació
i de
Regularitat*

MARXES DE LLARG RECORREGUT

Enguany us parlaré de les marxes de llarg recorregut. Porto uns quants anys participant-hi i veig com molta gent els té por. No cal oblidar que s'ha d'estar una mica preparat per aconseguir, amb unes mínimes garanties, acabar-les el més sencer possible.

Concretament us parlaré de la Marxa Montserrat-Reus de 100 km per camins de muntanya en menys de 24 hores. Se surt de la muntanya de Montserrat, de l'àrea d'esbarjo de Nostra Senyora de la Salut de Collbató a les 12 del migdia, per cert amb molta calor.

Tot seguint el GR-7-2 creuem la carretera N-2 de Barcelona a Madrid per un pas inferior en direcció al coll de Sant Cristòfol.

Creuant la carretera de Piera

a Esparreguera, iniciem una sèrie de sifonades (trenacames) per salvar quatre barrancades i entrem al poble d'Hostalets. El creuem i anem en direcció a Piera

llarga i pedregosa serra d'Anco-sa. Trobem la Font d'en Juvany, on ens refresquem una mica ja que continua fent molta calor i s'ha d'anar amb compte amb la

fins al portal d'en Romanya.

Aneu amb compte amb el ritme!

Seguim la carretera fins arribar al poble del Bedorc, el creuem i anem fins a l'ermita de Sant Miquel. Anem pels carrers de la urbanització Castell de Cabrera, fins arribar al coll de la Romagosa. Tot seguit, travessem la carretera de Vilafranca a Igualada per anar al coll de can Guixeta.

Passem per Sant Joan de Mediona, en direcció oest, fins arribar a la carena de la serra de Puigfred i per una llarga baixada en direcció al coll de Rimbalda, al mig de la

El Josep Bertran i el Siscu Dorado a punt de començar la Marxa

pèrdua de líquids; encara queda molta marxa.

Quan passem pel coll de l'església de Montagut ens trobem a mitja marxa, comença a fer-se fosc i la marxa comença a perdre alçada i a davallar. Anem en direcció a Santes Creus, on podem trobar tota classe de serveis de l'organització. Després de recuperar forces anem cap al poble d'Alió i el creuem per la plaça de l'església, on veiem una bonica font.

Compte amb el ritme que porteu!

Travessem la carretera de Valls al Vendrell i anem per un camí en direcció a Puigpelat. Més endavant passarem per sota el pont del ferrocarril de Valls a Roda de Berà.

Tot seguint els senyals blancs i grocs del PRC-1, anem arribant al poble de Bellavista, i en direcció a Vallmoll passarem pel costat dels xalets de successives urbanitzacions i del poble de la Masó.

Ja falta poc, ànim!

Seguim la carretera per entrar al poble del Rourell. Som davant la plaça de l'església i la font

de Vilallonga. Aquí ja fa estona que anem força tocats, els peus ni els sentim i estem morts de son, però ens sentim animats perquè ens queden pocs quilòmetres.

Seguirem pel camí vell de Reus a Valls, deixem les marques blanques i grogues del PRC-1 que seguïem i trobem la carretera de Montblanc; la seguim en direcció a Reus.

Arribem pel carrer Ample al Centre Excursionista de la Palma de Reus, on els companys que han anat arribant i els de l'organització ens estan esperant. Ens recuperem una mica i anem cap a casa. Ja s'ha acabat la pallissa de quilòmetres. Tot el diumenge el passarem dormint.

Recomanacions:

Cal anar al vostre ritme i dosificar les forces. És necessari un grau adequat d'entrenament. S'han de beure molts líquids i menjar al principi de la marxa, ja que al final no en tens ganes. Porteu mitjons de recanvi i calçat adequat i provat. Durant les moltes hores de marxa ens podem trobar amb molts canvis climàtics, per això cal portar una vestimenta adequada.

Aquest any he participat amb el company de l'Hospitalet de Llobregat, Siscu Dorado, del Centre C.M. Hospitalet, que vaig conèixer als Ral·lis d'Alta Muntanya. És un bon company i vull donar-li les gràcies pel suc de taronja i pels ànims que em va donar quan em va agafar la «pàjara».

* Relació de Marxes de llarg recorregut que s'organitzen cada any:

abril:	Cursa del Margalló i Caminada pel Parc Natural del Garraf, 18 km.
maig:	Marxa Romànica de resistència de Navàs, 80 km. Vilanova-Montserrat, 60 km.
juny:	Roquetes-Montserrat, 60 km.
juliol:	Marxa de resistència per Alta Muntanya Núria-Queralt, 92 km.
setembre:	Montserrat-Reus, 100 km. Matagalls-Montserrat, 90 km.

Vinga, animeu-vos per a l'any que ve!

Josep Bertran

Tenim números de la loteria de Nadal

36.177

Aquest any ens tocarà, oi?

POBLES I ROMÀNIC SOTA L'AIGUA

No fa pas gaire que es va publicar un article a la premsa en què es comentava el ritme actual en les obres de la presa del pantà de Rialb. S'esmentava que el gran mur de contenció s'elevava ja a més de quaranta metres sobre el fons de la vall i ho seguirà fent fins arribar

ben bé al centenar, que serà el moment de tancar aigües.

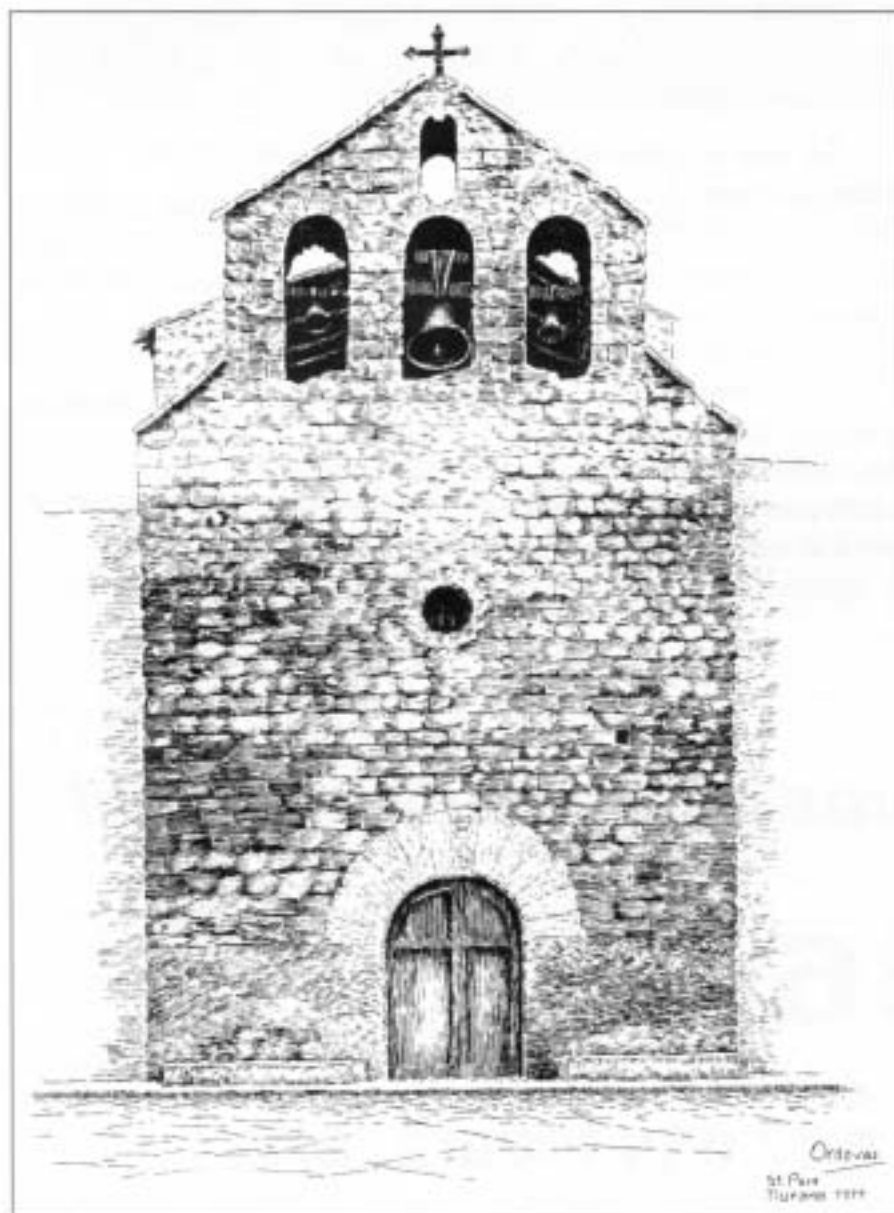
Cada vegada la demanda de nous aprofitaments d'aigua —unes zones més que altres— fa cercar solucions constants on cal utilitzar al màxim els cabals aquosos en la

seva distribució; ja sigui per a reg de terres de secà, per produir energia, i d'una manera essencial per subministrar aigua potable a densos nuclis de població o bé a grans ciutats. Plantejaments imperants de les comandes en què s'han de trobar sortides ben sovint no amb l'avinença de tothom.

Un dels darrers llocs escollits, ofrenats per la seva configuració orogràfica, ha estat les terres del municipi de Tiurana, en la vall mitjana del riu Segre al seu pas per l'extrem oriental de la Noguera, quasi a tocar amb l'Alt Urgell. Nascut en les altes valls pirinenques, el curs del riu ho fa en bona part del recorregut per terrenys accidentats i muntanyosos on és difícil l'establiment d'activitats agrícoles. El pantà d'Oliana queda enxubert en un tram de la vall no massa espaiós envoltat de pronunciats relleus. Més avall de la presa s'estén la plana i la població que li dona el nom. Novament l'estretor del fondal és factible i a continuació apareix la cubeta de Tiurana, una plana ben aprofitada per al cultiu de gra, llegums, alfals, hortalisses i altres activitats complementàries com la cria de bestiar.

Aquest poblet tranquil, pagegívol, situat a la banda esquerra del Segre, el veïem des de la recta carretera, quasi d'esquellada, en les nostres excursions d'anades i tornades vers l'Alt Urgell, Andorra o la Cerdanya; aquest poblet, d'aquí a un temps, quedarà submergit.

Després d'una notòria oposició del seu veïnat, el projecte prosperarà i l'extens receptacle que emmagatzemarà part del cabal del riu

Ermita de Sant Pere. Tiurana. 1979. Dibuix: Antoni Ordoval

anirà destinat a pal·liar la sequera de terres de l'Urgell i les Garrigues.

Quan arribi el moment en què el pantà comenci a omplir-se la capacitat del riu negarà un poble, unes referències, transformarà un paisatge. Són les exigències d'unes necessitats i la tècnica al seu servei. Si no hi hagués cap poblament... Per a la majoria dels estadants ha de ser penós haver d'abandonar indrets de tota una vida; els quefers feiners, l'esplai, recordances de tota mena, i passat el trasbals encetar l'aprenentatge d'un nou futur. És sabut, però, que el sedàs del temps tot ho renova habituant a noves formes de persistir i adaptar-se com s'escau a l'humà comport, i hom desitjaria que l'esdevenidor fos el més enriquidor possible. De resultes hi haurà la transformació de l'entorn, però, l'esguard s'anirà acostumant i per les generacions a venir el fet els serà una curiositat a consultar en un compendi de geografia local.

No sé si hom s'endinsa a reflexionar alguna vegada quan obre l'aixeta de l'aigua o tanmateix en servir-se de les sèquies per deixar córrer el doll vivificant perquè xopi les plantes, que quasi sempre hi ha hagut algú al darrere a qui això ha suposat unes conseqüències no gaire agradables, tot i que hi hagi una compensació el més justa que calgui.

El 1979, en una de les sortides que feia de caire familiar per aquella vall hi hagué una pausa per visitar Tiurana. En haver fet un tomb pels carrers l'observació ens dugué al davant del temple parroquial de Sant Pere, un edifici originàriament romànic, bé que molt transformat. En la dovella que tanca l'arc del senzill portal de mig punt, i emmarcada en un escut, hi ha la data de 1545. L'espaldany era prou airosa i realçava el conjunt i potser alguna reservada intuïció em va empènyer a treure un esbós de la façana en una captació de temptejada perspectiva.

Canviant de comarca, el 1973 ja s'anaven fent les obres del pantà de La Baells, en l'alta conca del

Llobregat. En aquell sector, a banda i banda del riu hi ha el caseriu disseminat de La Baells, que pertany al municipi de Cercs. L'església parroquial de Santa Maria era molt propera del nivell del riu, a la riba esquerra, a més d'un quilòmetre aigües avall de Cercs tocant a la via de l'antic i desaparegut ferrocarril miner i, donada la seva situació comprensible, estava destinada a quedar engolida pel pantà. L'església de Santa Maria de La Baells era relativament gran, o diguem-ne de formes no massa esveltes, un temple voluminós pel lloc on era. A més a més, al costat E hi havia adossada una casa, potser una dependència de l'església, que encara engrandia la visió de la seva estructura. La façana principal era una altra cosa i caldria fer-ne un succint comentari, tot i que hi hagi mancances en coneixements. Enfront la cara d'entrada hi havia un mur de pedra de poca alçada amb una porta reixada que donava accés a un reduït pati o espai que aleshores era ben atapeït de bardissam. (En les fotografies no era possible evitar tots aquests additaments, sí en canvi en un dibuix).

La contemplació d'aquesta façana era una delectació per la rústega boniquesa que desprenien tots els detalls arquitectònics. Veritablement representava un d'aquests joiells, tan nombrosos per cert, i tan malmesos, molts d'ells escampats arreu per les nostres muntanyes, i són com un complement inherent —a diferència dels múltiples nyaps actuals— que enalteixen el mateix paisatge tot i que pugui semblar una agosarada afirmació. I, si més no, són testimonis emmudits, però eloqüents, d'una època en què una gent gestava la història d'un poble.

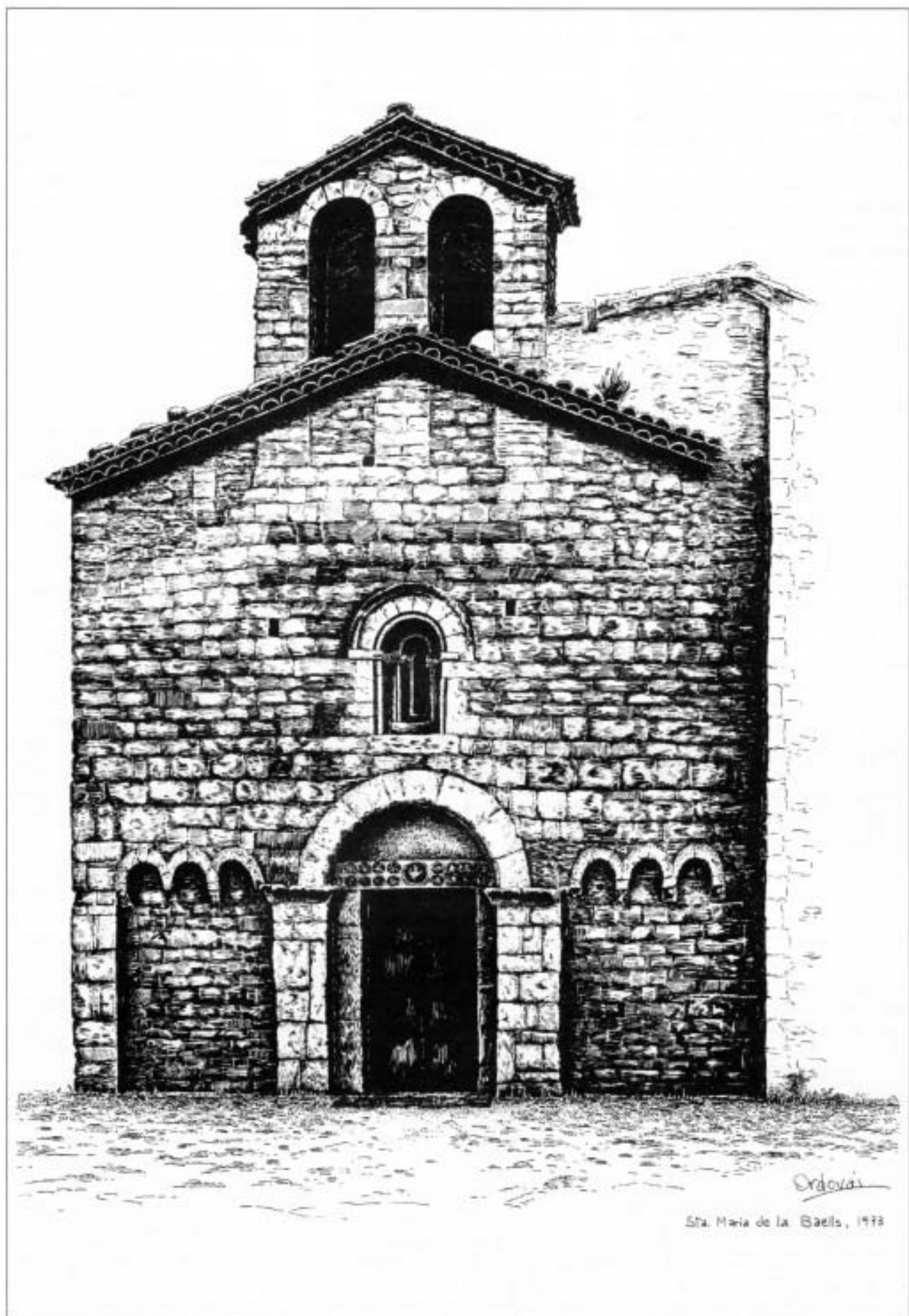
La façana, del s. XII, oferia un portal de mig punt i a cada costat la guarnien tres arcuacions acabades amb unes petites mènsules ornades. La llinda era enriquida amb dibuixos geomètrics, un Agnus Dei, i al centre una mà en acció de beneir. Sobre la porta una interessant finestreta de tres cossos en-

trants o arquivoltats, i al damunt de l'edifici un campanar de cadireta.

Abans d'omplir-se el pantà el temple fou desmuntat. En la primavera de 1977, les pedres de Santa Maria de La Baells eren amuntegades i numerades en la barriada de Sant Jordi de Cercs. Malauradament fins ara la reconstrucció no s'ha dut a terme i ben segur que no deu haver estat per manca de voluntat del veïnat de la rodalia. Cal saber que en aquella època hi havia necessitats peremptòries que s'havien d'anteposar a d'altres, com proporcionar habitatges als habitants de Sant Salvador, que van haver de marxar de les seves cases que quedarien negades pel pantà. A vegades hi ha iniciatives lloables que en perdre el primer impuls cauen en l'ajornament i en la postergació fins qui sap quan o per sempre. En tot cas una comunitat el que necessita, encara que aquesta sigui d'escassa densitat, és l'assessorament i el consegüent suport de l'administració escaient. Sabut és de tota la vida la dificultat per finançar projectes —diguem-ne— no de pressura. També s'ha de recordar que en aquells anys va escaure's un període de transició política, i dita conjuntura deuria afavorir ben poc la idea de refer aquella construcció de l'Alta Edat Mitjana.

Uns tres quilòmetres més amunt de Cercs, vora la cua de l'embassament, hi havia —i encara hi és— la parròquia sufragània de l'esmentat municipi: Sant Salvador de la Vedella. El temple, romànic, força destigurat, és voltat d'altres construccions posteriors i està enclavat al cim d'un pintoresc penyal. Quan el pantà és ple el conjunt emergeix un parell de metres sobre el nivell de l'aigua i té una aparença d'inaccessible fortalesa. El poblat que hi havia a dessota, els seus habitants, la majoria es van haver d'establir al nou poble de Sant Jordi de Cercs.

Adreçant-nos ara vers la vall del Ter, el pantà de Sau, alimentat per aquest riu al seu pas pel cor de les Guàrdies, es va començar a

Sra. Maria de la Baells, 1973

Santa Maria de la Baells, 1973. Dibuix: Antoni Ordovás

omplir el 1963. El poblet de Sant Romà de Sau pagà el seu tribut (uns anys després els passaria el mateix a algunes cases de Querós i a Susqueda i la seva petita església romànica de Sant Vicenç exposats a la banda esquerra del Ter aigua avall) en quedar negat ensems amb algun mas del seu entorn. Anteriorment era un plaer en el transcurs d'aleshores excursions iniciàtiques travessar el riu pel formós pont arcat i, en fer una visita al poble, enfilarse tot seguit per un grau traçat en la cinglera fent camí vers Tavertet.

Al marge dret del riu, a prop de la presa, es construí un nou poblament (el nou Sau) d'aspecte funcional, segurament amb els avantatges i les comoditats actuals, però mancat de l'encís que donen les centúries o el solatge dels antics veïns de la vall.

Ara, quan l'embassament és a vessar, la punta piramidal del campanar sobresurt uns centímetres damunt la superfície de l'aigua assenyalant com una boia petraia —fins quan?— l'anterior emplaçament de Sant Romà de Sau.

A la tardor de 1973, a causa d'una perllongada secada, el nivell del pantà de Sau descendí espectacularment i deixà al descobert tot el campanar amb l'església de Sant Romà mig esfondrada així com algunes cases del poble. Cinc quilòmetres llargs remuntant el riu, ara pantà, allà on el Ter brega cercant una sortida i forma el gran meandre en el qual es troba Sant Pere de Casserres —salvat per ben poc—, hi havia l'església romànica de Sant Vicenç de Verdors o de Sa Riera, que fou més afortunada. Aprofitant aquella sequera, algú s'interessà per desmuntar l'església i va poder ser traslladada i reconstruïda al parc de Can Déu de

Sant Romà de Sau. 1973. Dibuix: Antoni Ordovàs

Sabadell, proper a la carretera de Matadepera. Una referència històrica de les Guílleries, trasplantada per obra i gràcia de sensibilitats a redós de la ciutat vallesana.

Pel campanar de Sau no hi hauria tan bona pensada en uns valedors que no es feren presents. Ja llavors el campanar de planta quadrada, ornat d'arcuacions llombardes, finestres geminades, amb capitells trapezials, es veia un xic inclinat de mig cos en amunt. Els carreus havien adquirit aquella patina que deixa el llot i el soterrament de romandre temps sota l'aigua era evident pel seu carès. La massa líquida, sense presses, anirà burxant fins que tot se'n vagi avall.

Pels mitjans de comunicació s'ha fet saber que aquest estiu s'ha

posat en servei un barquet turístic per poder navegar en passejada aquàtica per les tranquil·les aigües de l'embassament tot admirant el bellíssim paisatge. I per tal de connectar les noves activitats amb el llegendari passat hi ha hagut el bon acudit de titular l'embarcació amb l'epítet del qui fóra lloctinent d'en Joan de Serrallonga: el Fadri de Sau.

Allargant l'exposició, cal afegir que abans dels indrets esmentats, el pantà d'Escales, nodrit per la Noguera Ribagorçana, deixà mig negat l'antic monestir cistercenc de Santa Maria de Lavaix, malgrat que aleshores el cenobi ja romania abandonat i en estat ruïnós.

Antoni Ordovàs
agost de 1996

Crònica del "cotarro" talaieenc

L'ÀNGEL DEL CAMPANAR I ELS NOSTRES ESCALADORS

Tot i que a darrera hora ens havien confirmat que seria convenient la presència dels nostres escaladors com a col.laboradors en la col.locació dalt del campanar de l'església de Sant Antoni Abat de la figura d'un àngel, finalment no va ésser necessària la seva ajuda ja que els treballs foren confiats a una empresa, que per cert tingueren dificultats per l'alçada de la grua i una feina que havia de ser enllestida en poc més d'una hora va acabar prop de les dotze de la nit i gairebé en solitari, donat que el nombre públic que s'esperava des d'abans de les set de la tarda va anar marxant en vistes que allò no s'acabava mai.

En properes ocasions on ens demanin aquest tipus de col.laboracions serem més cautes i verificarem que les previsions siguin certes.

CURSET D'ESPELEOLOGIA

Des del passat 26 de setembre i durant gairebé tot el mes d'octubre se celebra al nostre local el 8è Curset d'Iniciació a l'Espeleologia, organitzat pel G.E.T. Aquest curset, que compta amb el reconeixement de l'Escola Catalana d'Espeleologia, es basa en una sèrie de xerrades sobre història de l'Espeleologia i coneixements de Geologia, Ecologia, Topografia, Tècnica i Material, Bioespeleologia i Prevenció d'Accidents, a part, naturalment, de la part pràctica en diverses cavitats. De moment sabem que no més s'hi han inscrit vuit cursetistes, però ben aprofitats, això sí.

Potser el jovent s'ha espantat una mica pel preu, que tot i ajustant-lo al mínim cost ja sabem que sempre es dispara. Esperem que aquestes joves promeses aprofitin bé el curset i algun dia arribin ben lluny (o ben avall, és clar, si parlem d'espeleo!)

DE NOU, EL «CULEBRON» DEL LOCAL EN MARXA

Quan a la darrera edició us asseguràvem que les obres del local havien començat, no sospitàvem ni de bon tros que després de vacances ens trobaríem amb la sorpresa que l'empresa en què havíem confiat la primera fase de les obres faria suspensió de pagaments, amb la qual cosa les obres també s'han aturat i només tenim la meitat de la façana —costat c. Comerç— amb l'arrebossat nou, les bigues d'una part del segon pis (sala d'actes) canviades i els balcons del primer pis desmuntats. Mentrestant, la comunitat de propietaris de l'edifici ja estem buscant altres constructors que continuïn les obres de consolidació que l'Ajuntament ens va emplaçar a realitzar en el termini més breu possible.

Per altra banda, la decisió judicial sobre la demanda feta pel veí Sr. Vives i en la qual ens implicava ha estat resolta a favor nostre. Esperem que ara les relacions es normalitzin i arribem a acords profitosos per a tots els qui convivim en aquest històric, però complicat edifici.

Com que les modificacions per aconseguir una nova sala d'actes les preveiem a alguns anys vista, hem optat per adequar la sala d'actes actual, i així, un cop canviat el cel·las es modificarà també la instal·lació elèctrica i d'enllumenat i es pintarà. Per això necessitem la col.laboració de paletes, pintors i electricistes. US ESPEREM!

NECROLÒGIQUES

El mes de setembre un dissortat accident va segar la vida del jove Bernat Pujol, una mort que ha commocionat una bona part dels vilanovins. Tant la seva àvia, la Sra. Pepita Soto, com la seva mare, l'Anna Carbonell, han estat unes bones col.laboradores de la Talaia durant molt de temps exercint les tasques de consergeria al nostre

local. Davant d'aquesta irreparable pèrdua, la Junta Directiva fa patent a ambdues el més sentit condol, extensiu a tots els seus familiars i amics.

I ja gairebé tancant la redacció de la nostra Revista ens assabentem també de la mort de la Lluïsa Amat, mare de la nostra consòcia M. Isabel Ortiz, ocorreguda el prop passat 7 d'octubre. El nostre més sentit condol doncs a la Isabel i al Joan Serra i família tota.

Malauradament el mateix dia de la Lluïsa Amat enterràvem també a l'edat de 86 anys en Joaquim Baig i Aribau, lligat al món excursionista vilanoví pre-talaieenc i reconegut sardanista. Arrelat a la Secció Folklorica juntament amb el seu germà Josep M. havia col.laborat també estretament amb Amics de la Sardana durant molts anys. El nostre més sincer condol a tota la família Baig i Vidal, la majoria socis actius de la nostra entitat.

ELS DEL GEAM, ESTIU FOTUT

Doncs sí, l'estiu d'enguany no ha estat gaire propici als del GEAM, ja que alguns en plena temporada i per diverses causes s'han lesionat. Així, el seu president, l'Andreu Ferrer, es malmet el peu —quina vergonya!— jugant a pilota i ja fa moltes setmanes que el veiem amb el peu embolicat. Al mateix temps, el Jaume Soler, entrenant-se en la seva tasca laboral de bomber de la Generalitat va i cau des de poca alçada i es malmet un braç i una cama i ara ja es recupera. El Tole tampoc no està gaire fi després de la seva operació. Mentrestant, el jove F. Josep Perona, tot enfilant-se per la cresta de Salenques, una pedra que salta de més amunt i rebota damunt d'un dit de la mà i li escapça la punta. Sort que no va ésser el cap, perquè si no... Aviam si us espavileu, perquè si no en comptes de GEAM us haurem d'anomenar a «cal pupes».

Crònica del "cotarro" talaienc

ÈXIT TALAIENC A LA VIII COPA CATALANA DE RALLIS D'ALTA MUNTANYA

L'equip mixt de grimpaire de l'A.E. Talaia i de la CEADA de les Roquetes, compost pel Josep Bertran i el Josep A. Merino, ha resultat guanyador de la VIII Copa Catalana de Rallis d'Alta Muntanya - IV Copa de la F.E.E.C. A més el Josep Bertran ha estat el 1r classificat més veterà d'aquesta competició.

Han participat en 5 rallis que han estat a Vallhiverna, Vaqueira-Beret, Tavascan, Molieres, Ransol-Incles. La darrera prova ha anat molt picada per la poca puntuació que es portaven amb el darrer equip (uns veterans d'Andorra) i que va acabar corrent dalt del port d'Envalira.

No cal dir que ens congratulem de l'èxit obtingut i els encoratgem perquè continuïn participant, però amb més equips talaiencs. En la propera revista us n'informarem àmpliament.

RECONeixEMENT VILANOVI A LA TASCA QUE FA LA TALAIA

Amb un Teatre Principal ple de gom a gom, l'Ajuntament de Vilanova i la Geltrú havia convocat una sèrie de persones il·lustres, reconeguts establiments i entitats punteres que havien estat elegits com a capdavanters de l'activitat, la dedicació i la constància en la feina quotidiana, i que a més a més venien demostrant l'afany de superació que ha caracteritzat el tarannà dels escollits. L'Ajuntament havia inclòs entre els guardonats amb el Diploma de la Ciutat la nostra entitat, la Talaia.

En un encertat parlament, l'Esteve Orriols, alcalde de la ciutat, elogià les virtuts d'aquell esdeveniment que venia a reconèixer la feina, moltes vegades callada, de molts vilanovins que havien aconseguit sense estridències allò de la «feina ben feta».

Anomenats els mèrits i repartits els diplomes, tocà al nostre president Salvador Butí —i en nom dels elegits— fer un parlament, durant el qual agraï aquells guardons i encoratjà a tothom per continuar realitzant aquelles heterogènies activitats en la mateixa línia de superació que fins llavors havien tingut, significat que ni de bon tros allí érem tots els que

es mereixien aquella distinció, però que en properes ocasions el Consistori sabrà destacar aquells altres que per la seva vàlua han fet que Vilanova compti amb una ric patrimoni social de personatges i entitats.

Amb forts aplaudiments s'acomiadà l'acte, que es perllongà al vestíbul del Teatre Principal entre comentaris i felicitacions.

El nostre president Salvador Butí rep, de mans de l'alcalde, el Diploma de la Ciutat. Foto: Mike Alemany

El Salvador Butí parlant en nom de tots els guardonats. Foto: Mike Alemany

Alta
Muntanya

EL PIC DE NEUVIELHA (3.091 m)

GARBUIX TOPONÍMIC

Abans de posar-nos a escriure sobre aquesta part del Pirineu, hem volgut aclarir quins són els topònims més genuïns que cal fer servir per parlar-ne, prenent com a model el nom de la muntanya que dona raó a aquest article i denominació a tot el seu massís. La primera forma consultada ha estat la versió oficial francesa que surt en el mapa del I.G.N. i en la majoria de llibres: Néouvielle.

A partir d'aquí, les formes occi-

tanés ja no han estat tan unànimes. En un tríptic d'informació de la reserva natural, editat en francès, hi hem llegit una nota intencionadament folklòrica que diu: «*Néovielle, Neu Bielha, en patois, vieille neige..., une montagne au coeur des Pyrénées, barrière imposante entre la vallée des Gaves et des Nestes*».

Més tard, remenant llibres a les nostres biblioteques, hem trobat la forma Neuvielh en un llibre del Centre Excursionista de Lleida que parla dels tres mils del Pirineu. Finalment, en una posterior recerca a

l'Atles Universal Català, de l'Enciclopèdia Catalana, hem localitzat la forma Neuvielh i les formes Aura i Barejàs, per denominar les valls situades al sud i al nord de la reserva, respectivament.

Davant d'aquesta diversitat, doncs, hem optat per fer servir les formes proposades per l'Enciclopèdia Catalana.

SITUACIÓ GEOGRÀFICA

El massís de Neuvielh es troba situat a la Bigorra, entre les valls

Vessant nord del Neuvielh. Al fons, el Mielda de Bigorra. Foto: S. Butí

L'estany Cap de Long al peu del Neuvielh. Foto: Salvador Butí

El massís del Neuvielha des del llac Aumar. Foto: Salvador Butí

El pic Badet i el pic Long. A segon terme, el Mont Perdut, el Cilindre, el Marboré, la bretxa de Roland i el Taltón. Foto: Salvador Butí

El Salvador Butí, la Nati Salvadó i el Miquel Bernadó al cim del Neuvielha. Foto: Salvador Butí

d'Aura (al sud) i la vall de Barejás (al nord), a l'extrem occidental de la zona axial del Pirineu. La Reserva Natural de Neuvielha s'estén entre el pic de Neuvielha i el llac d'Oule, i la recorren diversos senders, entre els quals destaca el GR-10.

Tot i que el pic més popular del massís —que li va donar nom— és el Neuvielha, el seu sostre és un altre: el pic Long, de 3.192 metres. Uneix aquests dos cims una llarga carena al sud de la qual hi ha l'important llac de Cap de Long.

Hi podem accedir pel túnel de Bielsa seguint la carretera D118 que va cap a Sant Lari. Des de Fabian, pugem per la carretera D929 fins al llac d'Orédon i per la D177 fins al llac d'Aubert.

RESSENYA DE LA VIA NORMAL

La via normal d'ascensió al Neuvielha s'inicia al llac d'Aubert. Es travessa la presa i es remunta la bretxa de Barris (1 h). Un cop a l'altre vessant, un llarg flanqueig cap a ponent ens situa al peu de la bretxa Chausenque (2 h). A partir d'aquí, l'itinerari tomba cap al sud i discorre per pales de neu que ens deixen sota mateix del cim. Una fàcil grimpada, primer per blocs de pedra i després per una canal, completa l'ascensió (3,15 h).

Tot i que la via normal està considerada fàcil, cal tenir en compte que al començament de l'estiu la neu pot ser abundant i cal anar ben equipat. Al final de l'estació, les restes de neu, a vegades molt dura, poden continuar fent necessari l'ús dels grampons.

UNA MICA D'HISTÒRIA

A finals del segle XVIII es van voler fixar amb tota exactitud els límits dels estats espanyol i francès per evitar incidents fronterers. Els equips d'enginyers-cartògrafs, quan pujaven a les muntanyes més destacades amb el seu instrumental, eren en molts casos els primers

ascensionistes de molts cims que no havien estat visitats per pastors ni per caçadors.

El primer tresmil del qual es coneix la data d'ascensió amb certesa és un cim del massís de Neuvielha. El 15 d'agost de 1787, un equip de geògrafs, format per Henri Reboul, Vidal i altres companys, amb el guia Simon Guicharnaud, van assolir el cim que en tots els tractats d'història pirinenca ha estat identificat com el Turó de Neuvielha. No obstant això, l'investigador Luc Maury, després d'acurades investigacions en antics arxius i de rellegir relats oblidats de Ramond, va arribar a la conclusió que aquests primers ascensionistes no es van quedar al Turó, sinó que van arribar al Soum de Mauportet —que avui s'anomena Pic dels Tres Consellers. És evidentment més lògic: l'equip de geògrafs pretenien arribar fins al cim més alt, el Neuvielha, però qui conegui la regió sap que per aquest cantó el Pic dels Tres Consellers havia de ser el final del trajecte; una aresta difícil els separava encara del seu objectiu.

El pic de Neuvielha no seria conquerit fins al 10 de juliol de 1847 per Vincent de Chausenque i Bastien Teinturier. En aquest cas, l'autor ens va deixar el seu relat on ens comunica que l'any 1846 el Duc de Nemours, Philippe d'Orléans, amb el guia Marc Henri Sesque, havia assolit el Pic Long, el més alt i emblemàtic del massís.

LA TALAIA AL NEUVIELHA

Dues colles de la Talaia, que en tinguem constància, van pujar al Neuvielha durant aquest estiu seguint la via normal. I totes dues van poder gaudir d'una ascensió completa i satisfactòria.

La primera, formada per Miquel Bernadó, Salvador Butí i Nati Salvadó, va fer-ho el dia 14 de juliol. L'altra, formada per Pilar Bertran, Carles González, Joan Mañé, Montse Pascual, Joan Raventós, Conce Reixach, Xavier Salleres i Pep Vidal, va pujar-hi el dia 28 del mateix mes.

ASCENSÍO AL NEUVIELHA 14 DE JULIOL DE 1996

Si hagués fet mal temps hauríem quedat ben decebuts perquè teníem bones referències. Així ens ho havien indicat en anteriors sortides estiuenques en les quals no havíem estat de tanta sort: —A partir del «14 juillet» trobareu bon temps!—, ens assegurava un xicot francès. Per tant, no ens podíem equivocar: va fer un dia esplèndid.

Probablement, la matinada és un dels moments que ens fa sentir més impacients: regna un silenci sepulcral, no fa vent, no plou... No és fins que el més atrevit gosa obrir la cremallera de la tenda i proclama que hi ha un cel ben clar i serà que desvetilem l'entusiasme. Estem al llac d'Orédon, a les portes de la Reserva Natural del Neuvielha, al bell mig del Pirineu.

Hem plantat la tenda en una zona reservada a l'acampada, a la vora del llac d'Orédon —el massís de Neuvielha és una massa granítica, bressol de nombrosos llacs. Són quarts de set del matí, agafem

El Campbleth des del cim del Neuvielha. Foto: Salvador Butí

el cotxe i ens enfilem fins al proper llac d'Aubert, a deu minuts, un quart... Cal recordar que durant els mesos de juliol i agost només s'hi pot accedir amb vehicle des de les 6 de la tarda fins a dos quarts de 10 del matí. La resta d'horari hi ha un servei d'autocar.

Deixem el cotxe a l'aparcament, ens posem les botes i ens dirigim cap al refugi (de fet, un estatge per als guardes i responsables del parc). A partir d'aquí, a una alçada de 2.150 m —fins on arriben els boscos de pi negre— comencem l'ascensió al pic de Neuvielha. Dies abans, quan amb el Miquel Bernadó i el Salvador Butí preparàvem la sortida, endinsats en un mapa de la zona, ens va semblar un lloc interessant. I ara, des d'aquí, la vista és veritablement imponent.

Travessem la presa passant vora la zona on deixen acampar només durant la nit i, en la mateixa direcció que portem, agafem un camí amunt per un pendent herbós. A mesura que anem guanyant alçada ens anem decantant cap a la dreta i ens adrecem cap a la cresta de Barris d'Aubert. Cal anar alerta a no desviar-nos de la direcció a la bretxa que queda més propera al llac d'Aubert; en cas contrari, pujarem més del compte i perdrem el bon camí. La bretxa de Barris (2.439 m) és, més que

una bretxa, un collet que s'obre en la cresta que baixa del Ramoun.

L'hem de travessar (1 h) i continuar per l'altra banda, mirant de trobar les fites de pedra. A partir d'aquest punt, el juliol encara trobem congestes de neu que pràcticament no deixarem fins gairebé

gestes es poden evitar còmodament passant per algunes esquerres de granit que hi ha, sobretot a la nostra dreta.

Passarem pel costat d'alguns salts d'aigua que es precipiten cap al vessant del llac d'Aubert i, tot admirant com l'erosió, a causa de la duresa de la roca granítica, ha retallat crestes i pics aguts, farem cap al davant mateix de la bretxa Chausenque, que ens ha de quedar enlairada. En aquest punt, ens dirigim cap a la pala de neu que ens queda a la nostra esquerra i que es va adreçant a mesura que guanyem metres. Quan ja estem a la part més alta d'aquesta pala, anem flanquejant cap a l'esquerra sense deixar de guanyar alçada.

Un cop situats sota mateix del pic, deixem la neu i anem pujant —saltant per la tartera sense dificultat— fent una diagonal cap a l'esquerra. Ens cal buscar l'accés més fàcil. Seguint les fites, situats nosaltres a la banda nord, veiem a sobre nostre, a l'esquerra, una canal que nosaltres desestimem per por a embarcar-nos, encara

que resulti ser el pas més fàcil quan no hi ha glaç. Les fites ens menen a la banda nord-est del pic, en una paret molt vertical. Buscant passos s'arriba a una altra canal que seguirem fins gairebé al capdamunt del cim. Aquest últim tros el fem muts i a la gàbia, i continuem grim-

El Joan Marié, el Joan Raventós, el Pep Vidal, la Conce Reixach, la Pilar Bertran, la Montse Pascual, el Carles González i el Xavier Salleres al cim del Neuvielha. Foto: Joan Marié

dalt del cim. El piolet i els grampons ens seran un bon ajut. El camí no és perdedor, a més, està ben traçat ja que és un pic molt freqüentat. L'itinerari baixa lleugerament, travessa una petita depressió i continua per l'altra banda directament cap a l'oest. Algunes de les con-

El massís i la gelera del Vinhamala des del Neuvieilha. Foto: Salvador Butí

pant que és el millor. Un cop a dalt, llavors sí que exclamem: Déu n'hi do de l'estimball!

Quan arribem dalt del cim (3.091 m), amb gairebé mil metres de desnivell a l'esquena, són les 10 tocadetes i no ens quedem pas indiferents perquè val la pena esplaïar-se davant les crestes dentades, blanques congestes i nombrosos estanys. El panorama és excel·lent: vall de Couplan, llacs d'Orédon, Cap de Long, Aubert, Aumar, les Laquetes... Des del mig del muntanyam, vers el sud, destaquen el Mont Perdut, el Marboré i la bretxa de Roland; cap al sud-oest, el Vinhamala amb la seva gelera, i el Vathleltós; cap al sud-est, distingim els perfils del Posets, la Maladeta i l'Aneto, i, al nord, el pic de Mieidia de Bigorra on s'alcen les antenes i les construccions de l'observatori.

El Neuvieilha és, sense cap mena de dubte, una talaia de primer ordre sobre moltes de les primeres muntanyes del Pirineu central. I aquesta vista d'ocell es complementa deliciosament amb la visió vertiginosa sobre el Ramoun i

sobre les crestes dels Tres Consellers, del pic del mateix nom i del Turó de Neuvieilha. Més enllà, descobrim el Pic Long i la seva cresta llera i un rosari de pics, tots per sobre dels 3.000 metres.

I bé, després de fer quatre ganyips decidim anar baixant. Ens traiem un pes de sobre en veure que la baixada la fem per una canal d'accés més fàcil (la que a la pujada havíem desestimat) que passa pel caire de la cresta que separa la vall per on hem pujat de la vall del Ramoun. Pel camí de tornada, no ens podem estar altre cop de quedar-nos embadalits contemplant els llacs d'un intens blau turquesa. Un bon tros avall, veiem passar, de cop i volta, una marmota. L'esguardem un instant, però s'amaga darrera unes roques. No sé fins a quin punt li deu ser xocant la nostra presència; com ja hem comentat abans, és una zona molt concorreguda.

Quan arribem a baix, on tenim la tenda parada, fem una becaïna curteta —sense arribar a aclucar l'ull, i abans de marxar, com que ens sap greu deixar aquestes mun-

tanyes, anem amb el cotxe fins al llac Cap de Long. Després de fer-hi una passejada, enfilem ja el camí de tornada pel túnel de Bielsa.

.....

Aquesta, és una bona excursió que us recomanem, però pu-geu-hi molt d'hora perquè és d'aquelles muntanyes que es disfruten pujant i baixant, i que es mereixen una llarga estada al cim.

Per a més informació sobre l'ascensió, podeu consultar, entre altres, les publicacions següents:

- Buyse, Juan (Los tresmiles del Pirineo). Ed. Martínez Roca (1990)
- Sébastien, Michel (Cimas pirenaicas). Ed. Martínez Roca (1985)
- Véron, George (Guia montañera. 100 cumbres de los Pirineos). Ed. SUA Edizioak (Gener de 1992)

**Nati Salvadó
Joan Raventós**

UNA NOVENA A GÓSOL

No, no ens referim pas a una interpretació de la Novena Simfonia de Beethoven a Gósol, o de Mahler. I per què no? Bé prou que ens agradaria. Ni tan sols intentem parlar d'una novena dedicada a la Mare de Déu de Queralt celebrada per mossèn Ballarín, veí il·lustre de Gósol... Tot i que el títol us ho hagi pogut suggerir per un moment només us volem parlar de la Novena Caminada Popular de la Vall de Gósol que va tenir lloc el diumenge 21 de juliol i a la qual va assistir un no gaire nodrit grup de representants talaiencs, això sí, amb un fervor gairebé religiós (això ja s'acosta més a allò que parlàvem de la novena!). No ho hem de negar pas. Ens confessem addictes, totalment enganxats a aquesta Caminada que tot i escaure's en plena canícula ofereix sempre un nou atractiu al caminador i una bona estona d'aire sa i fresc, sobretot a primera hora del matí, alhora que permet gaudir d'unes bones panoràmiques de la serralada del Cadí i l'estimat Pedraforca, vagis per on vagis, sempre presents.

Aquest any la Caminada, sortia puntual com sempre de la plaça de Gósol a les 8 del matí i es dirigia cap al coll de Josa, des d'on s'albira una immillorable perspectiva de la vila de Gósol i on un primer control de pas ens permetia de trobar els companys de l'organització, ja vells amics nostres, entre d'altres el Celestino i mossèn Ramon M. (que per cert aquest any ha fet els seus 25 de rector de Gósol).

D'aquí continuàvem amb una bona baixada per l'antic camí de

Josa fins anar a enllaçar amb la pista i el pont de Cernerres on trobàvem el segon control. Passat aquest i resseguint sempre el riu de Cernerres ascendint tot suauement, arribàvem a un tercer control (a 1560 m) després d'haver travessat el torrent de Font Terrers. Allà, a sota d'uns cirerers, davant la pleta i les cases enrunades de Cernerres es trobava la intendència. Un entrepà com Déu mana acompanyat d'un bon tragueta de vi o aigua ens va entretenir una estona mentre descansàvem i gaudíem de la verdor dels prats i de la sensació de pau i grandesa a la vegada que produeix la vista del Cadí i la propera Coma dels Cortils.

Amb l'estómac a to ens vàiem capaços de continuar la caminada amb tota dignitat. Havíem passat el tram més compromés pel que feia a la probabilitat de calor o xafogor i si hem de ser sincers aquest any se suportava força bé; l'aire fins era fresquet.

Seguíem el torrent de Cernerres encara una breu estona fins assolir la cota de 1745 m, després d'haver creuat les aigües que baixen de la font de la Roca, i d'aquí viràvem en sec per atènyer aviat el control 4, situat al costat d'aquesta Font (1700 m), una vella coneguda, una font d'aigua fresquíssima (en opinió dels gosolans la millor de tota la contrada i no ens estranyàvem que tinguessin tota la raó) que neix en un recolze del camí que va de Font Terrers al Collell, a sota d'un xaragall i damunt d'una esllavissada. Aquí la cua de caminadors era notable, tots esperàvem sardallar-nos de l'aigua fresca i de les

preses de xocolata que els organitzadors ens oferien, un detall simpàtic i d'agrair.

Ens acomiadàvem de la Font de la Roca amb un 'a reveure' i ara enfilàvem cap al serrat de la Salve per damunt d'una esplèndida catifa de verdor mentre dominàvem a pleret la vall deserta de Cernerres per on havia transcorregut part de l'itinerari i més llunyanament la punta del campanar de Josa del Cadí, un poblet encantador, com de pessebre, al peu de l'inconfusible Cadinell. I així passàvem per les roques que conformen el cap de la Portella (1780 m), amb una vista esplèndida del Cadí, i anàvem a trobar el camí de la Coma de Cernerres per uns indrets i uns viaranyos que no coneixíem, molt agradables, entremig d'un bosc magnífic, fins davallar a 1630 m on trobaríem el control 5, a la Font Terrers, situada al coll del mateix nom, al nord de la vall de Gósol, un indret molt ben arranjat per a l'esplai.

Una breu parada per queixallar els ja típics i esperats préssecs fresquíssims i fer petar la xerrada amb els companys i seguiríem de cara al darrer control i arribada. De Font Terrers encetàvem un viarany pel vessant de la Guàrdia fins arribar al coll del mateix nom i d'aquí, deixant a la nostra esquerra el torrent de Rubinat, arribaríem per uns vells camins recuperats gràcies a la tenacitat dels organitzadors a la plaça de Gósol, després d'haver descobert una panoràmica de la vila des d'un nou angle i que resultà força agradable.

Mentre baixàvem podíem contemplar des d'aquell vessant de la

Guàrdia la piscina que actualment hi han instal·lat i fins estàvem mig engrescats per a fer-hi una remullada. Val a dir que l'organització ens havia ofert un Val per a una consumició al poliesportiu de Gósol junt amb l'entrada de la piscina o de la dutxa, però després de l'arribada a la plaça, la recollida del recordatori corresponent, la xerrada amb els organitzadors i l'espera del conjunt de la nostra colla, vam acabar per deixar córrer la remullada a la piscina i vam decidir d'anar a dinar a Torrent Senta.

Abans d'atacar les carmanyoles, alguns ens revestírem de valor i vàrem fer un intent de remullada al torrent. L'aigua era congelada i no va passar gaire més amunt dels genolls. N'hi havia prou per perdre la respiració ...

Aquest any la Caminada va aconseguir reunir la totalitat de 913 caminaires arribats de diferents indrets. L'amic Sindreu ens va dir que la persona més jove inscrita tenia 5 anys. Fins detectàrem un grupet de caminaires de parla alemanya i ens vam fer amics d'una neneta anglesa. No ens pregunteu d'on havien sortit!

De la Talaia n'érem només dinou, poquets però ben avinguts, units per la nostra fidelitat gairebé malaltissa a Gósol. Però no som pas sols a suportar aquesta malaltia. N'hi ha encara de més entusiastes, el Sr. Sindreu, ànima de la Caminada, n'és un bon exemple. Aquest any ja ens parlava de la que pensa organitzar l'any vinent, la 10a, i no són bromes. Pensa tirar la casa per la finestra: reculls informatius, botifarrada popular... Ens va animar perquè engresquéssim més personal de la Talaia, diu que troben a faltar aquell autocar que els va deixar tan astorats fa uns anys. Què us en sembla, amics? Tenim gairebé un any per rumiar-ho. Ja en tornarem a parlar. Jo, si de cas, ja m'hi apunto ara mateix. No voldria quedar-me a terra.

Blanca

Uns quants de la colla vilanovina abans de banyar a la vall de Cerveres. A l'esquerra, el Cadineil. Foto: B. Forgas

Una colla de caminaires fent cua per beure a la Font de la Roca. Foto: B. Forgas

Un moment de descans al Control situat al pla de Font Terrers, una bona àrea d'espai. Foto: B. Forgas

El "hobby" d'aquest estiu (25) **LA RAMBLA DE VILANOVA -2-**

IL·LUMINACIÓ DE GAS DELS CARRERS. VILANOVA FOU LA TERCERA CIUTAT DE CATALUNYA AMB AQUEST SISTEMA

En la seva fàbrica, l'any 1854 el Sr. Ferrer Vidal hi va instal·lar uns gasòmetres per aconseguir-ne l'enllumenat, i veient l'èxit que allò tenia es posà en contacte amb l'Ajuntament, que en aquells moments era presidit pel batlle Sr. Miquel Pi (fill d'uns comerciants que s'havien instal·lat a Vilanova procedents de les comarques de la costa gironina, i casualment era un avantpassat del batlle que portaria a terme l'acabament de la Rambla; ens referim a l'Antoni Ferrer Pi) i els

proposà d'il·luminar amb gas els carrers de Vilanova, que durant la nit quedaven completament a les fosques. Al mateix temps el subministrament es faria extensiu als particulars i a totes les empreses que ho sol·licitessin, tot demanant, però, que li fossin concedides les aigües sobrants de regar els arbres de la Rambla, aigües que provenien del pou de la fàbrica del Fènix.

L'Ajuntament, més que content, va donar-li una resposta favorable, ja que el Sr. Ferrer Vidal els oferia moltes facilitats. Es van fer, doncs, les necessàries canalitzacions pels principals carrers de la ciutat i el dia 5 de gener de 1855 es va il·luminar una gran part de la

vila, aconseguint d'aquesta manera que Vilanova fos la tercera ciutat de Catalunya en gaudir d'aquest avenç.

Fou, doncs, gràcies a aquestes instal·lacions de gas que eren a tocar del Camí Xic, que la gent començà a canviar-li aquest nom pel del carrer del Gas, i amb aquest nom el coneixem encara avui.

Malauradament, la fàbrica del Sr. Ferrer Vidal va patir dos incendis intencionats que van fer que quedés abandonada, tot i que més tard va passar a mans de la Companyia Mata i Pons.

El carrer de Ferrer Vidal (l'antic Camí Gran, que sortia de la pla-

Rambla Principal. El quiosc de la Maria abans de l'any 1929. Foto: Arxiu Xavier Virella

ça dels Carros, on hi havia el «Portal de Mar» i feia cap a aquest barri) en la seva part dreta va patir una mutilació de cases habitades per gent bàsicament marinera, com ho demostra el fet que fos coneguda cada casa per un renom. Aquests renoms eren: cal Cabo, cal Cuartero, cal Marlés, cal Xitus, cal Sabatera, cal Perona, cal Borrassa, cal Carmelita —que era una botigueta de queviures—, cal Xato, la porteria de la fàbrica que era cal Manco, dit així perquè va perdre el braç quan tancaven la porta de la fàbrica, o també a cal Tarragoní, una descendenta de la qual és la nostra consòcia la Sra. Pilar Elias, muller d'en Salvador Artigas.

Voldria esmentar que aquest camí de Mar, segons el plànol de Vilanova de l'any 1370, començava precisament molt a prop del nostre local social, concretament al carrer Nou o al carrer de Sant Pere, que era on hi havia el Portal de Mar, i naturalment passava carrer Comerç avall per «davant de casa nostra».

També a la façana marítima hi havia unes cases que van haver-se d'enderrocar i que eren cal l'Isidret, cal Bap-bap, cal Manojos, cal Vinrut, cal Victorino. També hi vivien llogaters coneguts com ara el Pa Novell, el Sereno de Mar, el Lluís de la Burra, o també cal Puça, família que en una epidèmia va perdre quatre filles en pocs dies. Hi havia també cal Ventosa, encara que els baixos d'aquesta casa es van transformar en el que avui és el menjador del restaurant Peixerot.

Aquesta façana marítima, que no trigaria en transformar-se totalment, ja havia estat arranjada pel que fa a les voreres entre els carrers de Ferrer Vidal i el carrer del Gas durant el mes de març de l'any 1943.

Tot l'enrenou que ocasionaren les obres de prolongació de la Rambla finalitzà l'any 1957. Havien passat 142 anys des que es va iniciar la Rambla a la part alta de Vilanova, a més de 1200 metres de distància. Però l'espera va

valer la pena; la nostra Rambla és coneguda arreu de Catalunya com la més llarga del Principat, amb un total de 1200 metres en línia recta. I si des de la platja no es pot veure l'església de Sant Antoni perquè forma un angle agut, sí que des de la plaça de les Neus es pot veure el mar, un trosset de mar. I aquells que no en tinguin prou, només els cal enfil·lar la Rambla avall i cada cop hi seran més a prop.

Aquesta Rambla al llarg de la seva història ha tingut diferents imatges. En el seu començament tot era de terra, tant els vials com el passeig, i l'asfaltat es va fer per trams.

A principis dels anys 30 es comença a enrajolar els trams superiors de la Rambla fins a la carretera i el mes d'octubre de 1945 es feia el tram de la Rambla de la Pau. Finalment, l'any 1948 es feia la pavimentació dels dos laterals. A la plaça Gumà i Ferran, que fa el xamfrà i la cruïlla amb la carretera, hi havia plantades vuit palmeres, que a l'hora de la pavimentació es van treure.

Pel que fa a la il·luminació, el gener de l'any 1918 s'estrenava l'enllumenat amb làmpades incandescent. Anys més tard, amb tota la Rambla asfaltada, ocasionalment es convertia en pista esportiva on es feien curses de patins i també de bicicletes. A cada costat es van plantar els plataners que avui podem contemplar i que eren regats mitjançant un rec que començava al capdamunt de la Rambla i l'aigua anava baixant i omplint els escossells al voltant de l'arbre i continuava avall. En arribar a la travessia d'un carrer, un sífo feia passar l'aigua per sota a l'altre costat. Aquest fet de regar els arbres era una distracció per a la canalla, que posàvem a navegar les barquetes de paper i les vàiem marxar rec avall, i si no hi havia barqueta cap problema, una fulla de l'arbre també servia i més d'una vegada les sabates també anaven dins el rec, encara que aquestes no suraven. De totes maneres, la canalla de Vilanova d'avui en dia encara podrien practicar el joc de les barque-

tes en el tram de Rambla que va de la carretera fins a la platja, sempre i quan algú hi deixés córrer l'aigua de tant en tant.

TOPONÍMIA DE LA RAMBLA

Mentre s'anava construint la Rambla de mica en mica, els vilanovins l'anomenaven Rambla del Centre, nom que indicava la seva ubicació urbana, però a partir de l'any 1858 es va començar a utilitzar la denominació de Rambla Principal, nom prou eloqüent que denota la importància que donaven a aquesta via. Aquest nom va ser substituït l'any 1931, en plena república, pel de Francesc Macià, amb la descoberta d'una placa el dia 29 de novembre i amb la presència del mateix Francesc Macià. L'any 1939 se li va tornar a canviar el nom, aquesta vegada se li va imposar Rambla del Caudillo, referint-se al títol que va adoptar el general Franco, i finalment, l'any 1978 recobrà la denominació de Rambla Principal.

ELS PLATANERS

Aquests arbres van ser triats per embellir i ombrejar la Rambla i també molts altres parcs i jardins. Els que hi ha plantats a la nostra Rambla bé prou que ens poden indicar les diferents etapes emprades en la seva construcció, si tenim en compte el volum del seu tronc. Els més antics, i per tant els més gruixuts, són a la part alta del passeig i contrasten amb la joventut que denoten els que varen ser plantats a la part final de la Rambla i tenint en compte que ara s'ha fet una tria dels arbres vells i malalts que han estat substituïts per d'altres més joves. Mentre van tenir el passeig de terra i els regaven, els arbres no van tenir cap problema i es van desenvolupar formosament, però amb les successives transformacions donades al passeig i la supressió del reg programat, hem comprovat com ara un ara un altre molts dels plataners s'han anat morint i encara que han estat replantats per d'altres joves i

sans, els plataners de la Rambla no fan goig.

ELS ROSERS

A principis dels anys 50, es van plantar rosers d'emparrar al costat dels plataners. Aquests rosers van viure i es van desenvolupar a ple-ret i la Rambla es va perfumar i embellir a dojo amb força satisfacció dels seus veïns en particular, que els mimaven com si fos una part del seu jardí, i de tots els vilanovins en general.

Les roses no es podien collir i si algun agosarat ho havia fet i era descobert se li imposava el càstig d'escombrar la Rambla, cosa que en més d'una ocasió deien els seus veïns que va succeir.

A cada primavera la florida era notícia i el «Diario» se'n feia ressò. Així en el publicat el dia 13 de juny de 1953 hi ha una poesia de la qual reproduïm un fragment:

*Abrazadas al árbol las rosas
sonreían,
con femenina gracia no exenta
de ternura,
mientras la vieja savia de su
tronco sentían,
latir con fuerza bajo su
corteza ruda.*

J.A. Ricart Forment

Com totes les coses, els rosers necessitaven un manteniment i unes atencions que no se'ls van donar i es van anar morint a mesura que eren atacats per fongs i que es feien vells.

QUI FOU EN JOSEP FERRER I VIDAL

El mes de setembre de l'any 1917 es van cele-

brar uns Jocs Florals a Vilanova i s'hi van presentar els joves vilanovins Josep Carbonell i Rovira i Joan Orriols Batet amb la biografia del Sr. Ferrer Vidal en coincidir amb el centenari del seu naixement, que ocorregué el dia 31 de juliol de 1817 i que va morir a Barcelona el dia 9 d'octubre de 1893.

Josep Ferrer i Vidal va néixer al barri de la Marina i era de família força humil, de manera que de jove va aprendre l'ofici de boter a la casa «En Rafeló». Com que tenia aptituds, va aconseguir estudiar i ho va fer tant a Vilanova, amb el Càlcul Mercantil i la Teneduria de Llibres, com més tard a Barcelona, on va desenvolupar les ciències de Física, Química i Mecànica. Amb tot aquest bagatge no era estrany que l'any 1838, quan ell en tenia 20, agafés l'encàrrec de tornar a fer funcionar la fàbrica de filats Roquer, Gumà i Cia, que feia anys que estava parada. Això fou el començament de la seva intensa activitat industrial que li portà paral·lelament l'oportunitat d'esdevenir, anys després, un patrici vilanoví.

Quan es va fundar la Caixa d'Estalvis de Vilanova, a més de contribuir a la compra del mobiliari i del material que es necessitava de llibres i llibretes, va regalar a

cadascun dels seus obrers una llibreta amb una imposició de 40 pesetes.

L'any 1869 va publicar alguns treballs sobre els temes que ell dominava, com eren els econòmics, sobre la borsa i el filar i teixir.

A part de ser Diputat a les Corts per Vilafranca i Barcelona, va ser Senador Reial i Diputat provincial, president de l'Ateneu de Barcelona i va ser vocal o president de moltes altres empreses, com ara els F.C. del Nord o la Caixa d'Estalvis de Barcelona. Tanquem doncs aquí una llista que podria ser molt llarga. Els seus mèrits van ser recompensats amb l'atorgació de «La Encomienda de Carlos III» i «La Cruz de Isabel la Católica».

EDIFICIS DE LA RAMBLA

La Rambla ha tingut edificacions de tot tipus, de les quals encara podem trobar una mostra de cada. Com que aquest passeig ha estat un lloc de molta concurrència de gent, els locals comercials s'hi han anat introduint de mica en mica. També ha estat un lloc escollit per a la instal·lació de centres d'esbargiment, encara que alguns amb el temps hagin desaparegut.

Rambla Principal. Encreuament amb la rambla Ventosa, a la plaça Gumà i Ferrer. Es pot apreciar l'enllumenat amb fanals de gas.
Foto: Andreu Xavier Virella

Tres d'aquests centres estaven dedicats bàsicament al cinema i per ells hi ha passat la major part de la població de Vilanova. Ens referim als cinemes Diana i Bosc, que tenien una gran cabuda ja que superaven amb escreix el miler de persones; el primer acollia 1286 persones, el segon n'acollia 1564, i el tercer, el Principal, té una cabuda molt més reduïda.

Però com que l'evolució no perdona, el cinema Diana, que en principi havia estat conegut per «Teatro Artesano», va desaparèixer l'any 1989 i el cinema Bosc es va transformar totalment, desapareixent així la portalada i al seu costat la guixeta, que tot era de pedra picada; el dintell donava entrada al jardí, amb el terra de grava pel qual s'accidia a la sala de projeccions.

EL QUIOSC DEL SOL O DE LA MARIA

Hi va haver uns quants anys en què a sobre el passeig de la Rambla hi havia instal·lats uns «quioscs» construïts per a vendre-hi diaris i revistes, però no van trigar gaire a servir-hi cafè i altres begudes als vianants i amb el temps hi van poder fer una mena de galeria envidriada on durant les tardes asolellades d'hivern s'hi podia veure els «cafeters» vilanovins fent-la petar tot arreçant-se del fred.

Aquests «quioscs» van tenir una vida de poc més de 50 anys, van néixer l'any 1898 i van tenir un gran ressonància al «Diari» d'aquella època i també a nivell popular. El primer vilanoví a administrar-lo va ser un tal Parcerisas, però no tirava gaire i als dos anys el va traspasar a un tal «Biel» i aquest a un tal «Pepitu», de cognom Urgellés, que al cap de pocs anys se'n va anar a Amèrica i fou llavors que el bar —ja que llavors només s'hi servien begudes— va quedar a mans de la seva dona, que es deia Maria, i el poble així el va batejar.

L'any 1929 es va enderrocar i es va desplaçar al davant del n. 33 de la Rambla i se li va donar la for-

Rambla Principal als anys 50. Ballada de sardanes a la Festa Major. Foto: A. Zerkowitz

ma de galeria envidriada en la qual hi van intervenir per a la seva construcció els industrials vilanovins Srs. Garí, Borbonés, Balaguer i Comas, i el 1942 va passar a mans del Sr. Carles Garcia fins a la seva desaparició de dalt del passeig esdevinguda el mes de juny de l'any 1954. Aquest quiosc tenia un «germà bessó» al capdamunt de la Rambla, el Canaletes, que va ésser enderrocat el dia 31 de març de 1955.

PER ACABAR «RAMBLA»

El filòleg Joan Corominas fa 34 anys que va estar al poble de Les Useres, comarca de l'Alcalatén, i es va trobar que parlaven de la Rambla, Rambla Viuda i Rambla de la Viuda en referir-se a un torrent de les afores. Corominas sobre aquest nom tan curiós dona unes aclaridores informacions. El mot àrab «ramla», adjectiu femení que té el significat de 'seca, estèril', passà a especialitzar-se en dos sentits: com a curs sec d'un riu i per tant un riu estèril, i també en l'accepció de «dona ja estèril que no tindrà més fills». «Es comprèn que en preguntar als moriscs com se'n deia d'aquell curs d'aigua —normalment sec— i responent aquests 'ramla', certs repobladors que sabien un poc l'àrab entengueren que

els moros la qualificaven de «viuda» i ho traspasaren al català».

Voidria fer esment finalment de «les passeres». Els que hem conegut els carrers sense asfaltar recordem que les passeres eren uns blocs de pedra plans i ben fets, d'unes mides aproximades de 30 x 40 cm, posats per passar d'una vorera a l'altra sense haver de trepitjar la pols o el fang i separades l'una de l'altra a la distància d'un «pas» de persona. Naturalment tots els carrers que fan cap a la Rambla tenien les seves «passeres».

Joan Lluís Sivill i Vergés

Bibliografia:

ANALES DE VILLANUEVA Y GELTRÚ (1850-1880). José Maria Freixa Oliver.

VILANOVA I LA GELTRÚ. Imatges de la Ciutat i de la Comarca. Albert Virella i Bloda.

ELS CARRERS DE VILANOVA, Vol. 2. A. Castells, J. Sabater, J. Virella.

ELS CARRERS DE VILANOVA, Vol. 4. V. Carbonell, A. Castells, J. Sabater.

Arxiu Diari de Vilanova, Primavera 1954.

A PEU PER L'ALCALATÉN, Josep M. Espinàs, 1996.

BOIRA, NEU I FRED AL COMA PEDROSA Arinsal-Andorra

Calia cloure el cicle de sortides del GR i d'altres amb una ascensió *guapa* i com que no teníem gaires opcions fàcils i properes d'assolir un tresmil, repetiríem Andorra —recordeu que l'any passat vam assolir el Tristaina— i en-

guany escolliríem el Comapedrosa, de 2947 m, la màxima alçada andorrana i que ens oferia la possibilitat de realitzar una bona ascensió.

Com si fos una gegantina ferradura, la vall d'Arinsal queda co-

ronada per un rosari de cims, que van des del Pic Alt de la Capa fins a l'altre extrem oriental al Pic de les Fonts i que alhora serveix per establir els límits fronterers entre els estats i també entre les parròquies andorranes. Més o menys, a la meitat d'aquesta ferradura, just davant del cercle de Baiau, s'eleva el nostre objectiu: el Pic Alt de la Coma Pedrosa.

I com que per a aquestes sortides no costa gaire engrescar la gent i, a més, ja havíem concertat prèviament l'estança al Refugi, gairebé ompliríem un autocar. Carretera i manta, i cap a Andorra s'ha dit! I ja ens dirigim per la carretera de la Massana cap a Arinsal i com que no coneixíem bé el punt exacte de partida del camí de pujada, ja tens l'autocar enfilant-se amunt cap a l'estació d'esquí. A mig camí girem cua avall, amb el consegüent *mosqueig* del xofer. A Arinsal, parada i fonda, puix al costat dret, al final de la carretera, poguérem comprovar que hi havia l'inici de la pista que ens portaria al refugi. En tot cas ens havien indicat que se sortia des d'un petit parc infantil, que no vam saber veure. Buidat l'autocar, ja ens tens escampats per tot arreu a cruspir-nos els entrepans o a buidar les carmanyoles. Entre una mossegada i una altra, parariem atenció a on ens havíem ficat. Érem al vessant oposat d'on surt el telecadira de l'estació d'Arinsal i davant nostre unes immenses muntanyes de runes on es barrejaven arbres esmicolats, roques i terra, restes d'edificacions i fins i

Pujant cap al refugi, pel costat del riu Coma Pedrosa. Foto: Manel Vidal

Pujant al Coma Pedrosa. De bon matí, trepitgem la primera congesta. Foto: Jesús Santacana

tot fanals i proteccions metàl·liques de la carretera retorçats com si fossin filferros. Guaitant enrere, veïerem la muntanya talment com si l'haguessin escombrada. Havia baixat per allí una de les més aterridores allaus de neu de la història d'Arinsal i que després recordaríem que el febrer passat fou notícia de primera plana a tots els diaris —gran mal que no trobàvem el parc infantil indicat! Miraculosament, no va arrabassar cap edifici ni va haver-hi cap víctima, però sí que va afectar alguns blocs d'apartaments propers al telecadira. La demostració final que ens deixà astorats fou quan a l'anar a prendre cafè a l'únic establiment obert, la mestressa ens ensenyà les fotos de la gran esllavissada, on es veia com la neu havia penetrat al bar superant l'alçada del mostrador. Sense comentaris.

Per sort érem a l'estiu i ja no teníem por de les allaus. Gairebé sense adonar-nos ja ens teniu motxilla a l'esquena i cap amunt s'ha dit. El camí era pujador, puix s'en-ceta just a la cota 1.600, mentre que el refugi on pernoctaríem es trobava a 2.260 m, és a dir, més de 600 m de desnivell que havíem de guanyar. Però tot i que aquell redreçat camí ens feia suar, la veritat és que passava per una vall magnífica, desconeguda per gairebé tots nosaltres, i que a estones s'escolava entremig del bosc de pins o si no creuava en un parell d'ocasions l'abundant cabal que portava el riu de la Coma Pedrosa, encara que per salvar l'obstacle hi havia uns ponts fets de dos troncs, la qual cosa resolva el pas a quasi tothom, llevat d'alguns que suposem patien de vertigen i passaren l'obstacle ben acollonits.

I començaríem a trepitjar les primeres congestes de neu. Mirant-ho bé comprovàrem que eren les restes de les acumulacions de les allaus, puix entremig trobàrem molts pins arrabassats. Llàstima que aquest hivern, que tan bo ha

Arrecerats a la fita del cim del Coma Pedrosa (2.947 m). Foto: Jesús Santacana

Davallant per la carena envoltats de boira. Foto: Jesús Santacana

Quasi tota la colla fent-se retratar al gelat estany Negre de Coma Pedrosa. Foto: Jesús Santacana

Prenent precaucions per no relliscar, ens acostem a l'estany gelat de Coma Pedrosa. Foto: Jesús Santacana

estat per als esquiadors pel gruix de neu caiguda, en canvi aquí hagí fet tant de mal amb les allaus.

El camí continuava força agradable i ben marcat, fins que després dels darrers relleixos faríem cap al Pla de les Truites, ple de rierols i aiguamolls, amb les runes al fons d'una vella cabana que serví de refugi fins que la nova construcció el condemnà a l'oblit. Un darrer esforç ens situaria uns quants metres més amunt a la porta del nou refugi. Com sempre la comitiva s'havia anat allargant i els darrers encara trigarien una estona. Carai! Si això sembla un refugi dels Alps! Ens hem de treure les botes i calçar-nos unes sabatilles que teníem a disposició al vestibul. I a les habitacions no podrem anar-hi fins a l'hora de dormir. Mentrestant estudiem des de les finestres el probable itinerari de l'endemà, encara que de moment tot són especulacions ja que ningú coneix el recorregut fins a dalt. Ens arribem tot

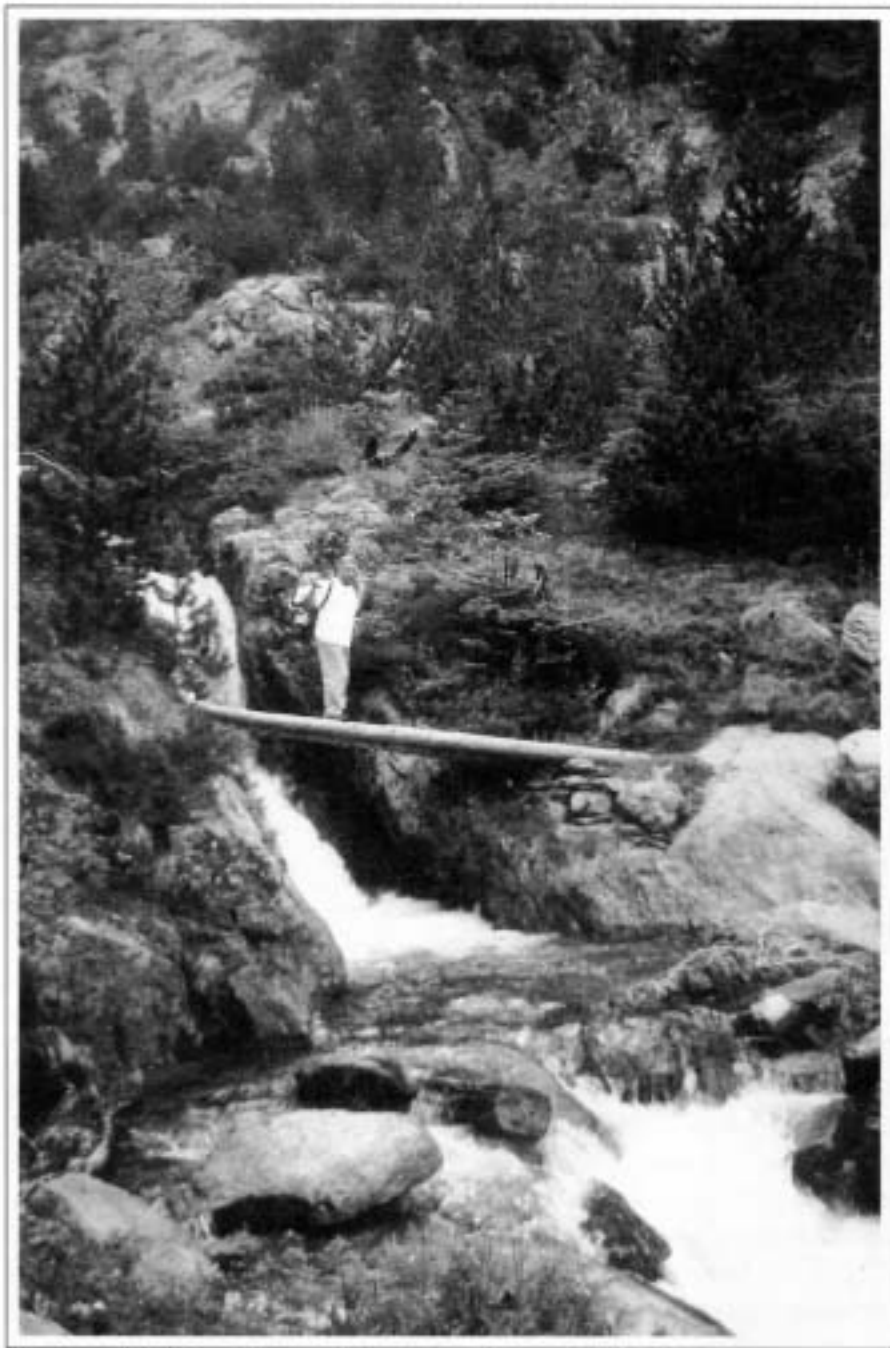
xino-xano fins al proper estany de les Truites, de quietes i transparents aigües, encara que tancat per una petita presa artificial. Però el temps no es presenta gaire bo. Finalment col·loquem els sacs a les lliteres, sopem, tertúlia i consulta de mapes, deixem preparades les motxilles i d'entrada ja n'hi ha que renuncien a l'ascensió de demà. A dormir tothom, no sense haver divulgat prèviament la inútil recomanació de no roncar als refugis.

L'endemà la boira ha cobert totes les carenes i les perspectives són magres. Algú més, veient el temps s'ho repensa i deserta de la pujada. Finalment, després d'esmorzar una mica, una bona colla decidim pujar potser amb la creença o amb l'esperança que cap al migdia s'aclariria. Vorejant el Pla de les Truites ens dirigiríem pel camí del Port de Baiu, deixant a l'esquerra el camí del Port Vell i la carena del Sanfons, itinerari ja conegut pels primers GRistes. Però el

recorregut és cobert per grans congestes i quasi tothom arrufa el nas a l'hora de trepitjar neu. Finalment anem agafant confiança, i tot i no portar grampons ni piolet, amb una mica de traça, donant puntades de peu amb les botes i ajudats per alguns bastons d'esquí, ens en sortiríem prou bé.

Sortint de la neu ens enlaira-riem per un ben marcat corriol fins arribar a tocar neu una altra vegada, just on hi ha el quasi gelat estany de Coma Pedrosa, amb una illa al bell mig que semblava un iceberg voltat d'una aigua que apareixia d'un bonic color verd-blau. I la boira que no s'espargia. Però no saltres amunt.

I en comptes d'arribar-nos fins a prop del coll de Baiu i ascendir al cim pel cantó més suau, ens ho agafem per la part més aèria o sigui que pugem directament per la carena, que en alguns llocs es converteix en cresta. Sort que la boira no ens permetia veure pocs metres

Baixant cap a Arinsal el camí travessa el riu per diverses palanques. Foto: Jescis Santacana

més enllà, puix si algun dels companys o companyes menys avesats en els afers muntanyencs hagués divisat la timba que hi havia a banda i banda, hagués girat cua de seguida. Però una mica més amunt la boira, el vent fred i furient que escombrava la carena i la constant sensació d'estimball, ajudat per alguna indisposició, féu que alguns optessin pel retorn.

Tot i les adversitats arribàrem al cim vint-i-un de nosaltres, gairebé temptejant les pedres de la cresta, amb un temps més propi

de l'hivern que no pas del juliol, a més amb la seguretat de no veure absolutament res. Algú dels que s'havien quedat a baix, més tard ens etzibaria: «Ja us ho deia jo, que no calia pujar, que no veurieu res»! Però no sabia que d'aquesta forma ja tenim l'excusa per tornar-lo a assolir en un dia clar i sadollar-nos del paisatge que intuïm que es veu d'aquí dalt, però que no podem ni tastar. Arrecerats a la gran fita del cim, ben juntets per protegir-nos del vent i del fred, signem en un mig desmuntat llibre de

registre, quatre fotos, un grapat de ganyips i *pitant* avall, que no donava goig ésser-hi gaire estona, allí dalt.

I minva el vent a mesura que davallem, ja més relaxats. Tornem a trepitjar neu, i quan som a la vista del llac gelat una companya rellisca un bon tros i de poc que no es capbussa a l'aigua, sort que una oportuna frenada la féu aturar i poguérem córrer a immobilitzar-la. Un ensurt que passa de seguida, amantit després per una bona dosi de conya. Per celebrar-ho ens fem una foto col·lectiva a la vora del llac, alhora que algú de la colla ens feia demostracions de com se salta des de la vora de l'aigua fins a l'iceberg central, amb gran rebombori per part de la concurrència. La baixada ja no presenta problemes i la darrera congesta, llarga i plana, ja la baixem corrent i donant bots. La gent s'allarga i s'escampa i a la darrera remuntada fins al refugi tothom passa per allà on vol. Els que s'han quedat al refugi només veure'ns pregunten: «Que heu vist res? Quin fred que heu passat, oi?».....

Descansem una mica mentre esperem els darrers i aprofitem l'estona per encabir a la motxilla la resta de l'equipatge. Quan tothom ha enllestit i reposat, ens acomiadem dels guardes del refugi, i tornem-hi avall, fins que tot seguit començaria la pluja, que no ens abandonaria fins arribar a l'autocar. I sort que el trobarem al lloc previst, ja que el xofer va intuir que necessitariem aixoplugar-nos i es va presentar una hora abans del convingut.

La tornada ja no té història. O us hem d'explicar que com és normal a Andorra, ens vàrem aturar a dinar i a comprar estris i queviures al Punt de Trobada? El que sí cal dir és que resta en peu el repte de tornar-hi, però que sigui en un dia clar, si us plau!

Josep Blanes

Arinsal, juliol de 1996

MARROC: VEURE-HO PER CREURE-HO

Ja feia massa temps que em passava pel cap travessar l'estret i esbrinar si realment és cert tot el que t'expliquen del Marroc. Doncs ara puc assegurar-vos que encara es queden curts.

És ben fàcil organitzar un viatge d'aquest tipus: un cotxe, gent, sac de dormir, estoreta, quatre durros a la butxaca i quelcom de menjar... ah! i sobretot molta, però que molta calma. Aquesta darrera part potser sia la més important, tal i com diuen ells: «prisa mata», i allà us puc assegurar que ho compleixen les

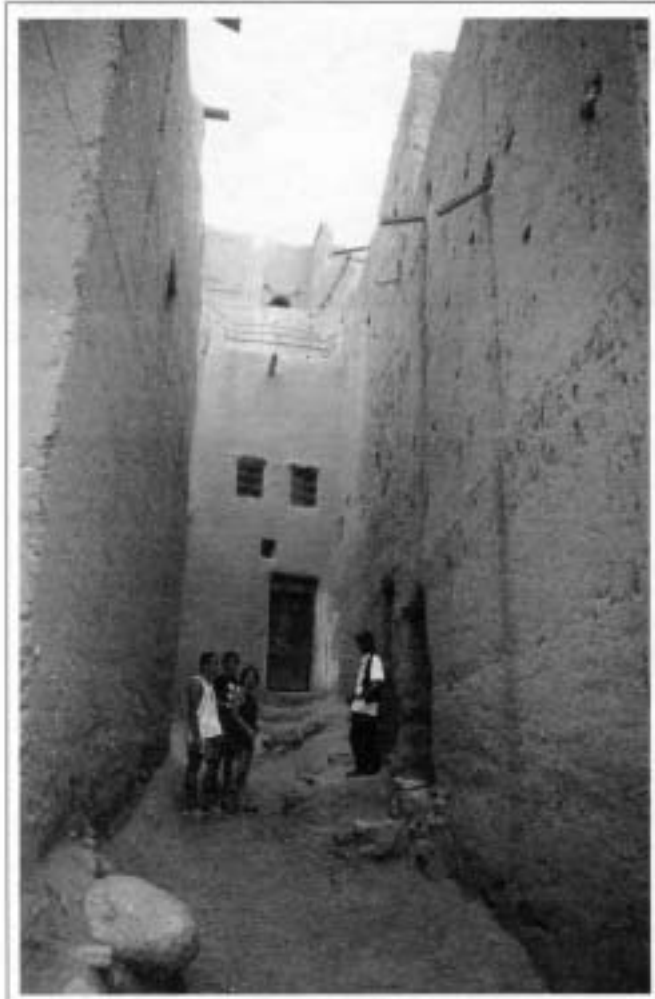
vint-i-quatre hores del dia.

Així que un cop carregats els «trastos», els quatre components del viatge: la Bet, el Joel, el Gonzalo i jo, vàrem posar rumb a Algesires on agafàrem el «ferri» fins a l'altre continent. Tens una rara sensació quan puges al vaixell per saltar cap a Àfrica, és una cosa que sempre ho has vist al mapa però mai t'ho has plantejat de debò.

Tot i que Ceuta encara sigui territori espanyol ja comences a veure petites diferències, i algunes de molt grans com el diesel que anava a 40

pessetes. I comença el viatge de debò quan et plantes davant la frontera; aquí regna el caos, moltes finestretes i molta gent amb «xilaves» (vestit típic d'allà que ve a ser com una túnica). Així que després d'una bona estona per segellar els passaports i ensenyar la carta verda, per fi arriba un «paio» amb el meu passaport, que jo ja el donava per perdut, i ens fa passar.

Yaaaahhh!!! Tots fem un crit i comencem a al·lucinar amb tot, la gent, les cases, els cotxes, les carreteres i sobretot la manera de

Passejant per la medina de Tineghir. Foto: Jordi Vidal

Les gorges del Todra. Foto: Jordi Vidal

conduir; allà predomina la llei del que té més morro i no es deixa trepitjar pels altres.

El nord del país és la zona del Rif, nom donat per la cadena muntanyosa, la qual és francament espectacular. En la vegetació dominen les alzines sureres i els pins. Hom pensa que aquest país és en la seva totalitat sec i pla, però quan t'hi trobes veus realment tot el contrari. És un territori de contrastos, pots estar en un immens desert sense cap planta, en cadenes de muntanyes o bé en boscos de pins immensos.

Seguirem baixant i férem nit a Chechaouen, ciutat que té el renom de «la meca del fumeta». Aquí tinguérem el primer contacte seriós amb la gent del país tot sopant 'tajin' (semblant a un estofat de carn amb verdures). T'adones que realment aquesta gent són molt sociables i que els agrada parlar amb els estrangers. Després de sopar ens convidaren a casa seva a prendre el boníssim i recomanable te a la menta per seguir parlant; i al·lucina el piset que tenia el tio, allò era una mansió.

L'endemà seguirem baixant amb direcció a les Gorges del Toldra, després de veure diferents paisatges, sol, pluja, i de parar en una casa on ens volien vendre alfombres entre altres objectes amb el truc de convidar-te a prendre te; arribàrem molt cansats a destí prop de les dues de la nit.

Això és francament el paradís. És una zona muntanyosa molt seca, amb grans gorges pel fons de les quals hi passa el riu, rodejat de palmeres; és un paisatge on hi has de ser per veure realment el seu exotisme i la seva magnitud.

La gent (fora d'algun cas aïllat) no és tan aclaparadora com al nord; no et volen vendre alfombres, ni turbans, ni... de tot. Aquí estiguérem tres dies, durant un dels quals vàrem escalar. Ho tens tot: el riu per banyar-te i rentar-te, parets per escalar, les palmeretes, el «garito» per dormir i menjar a vint metres del riu i a cinquanta de la paret. És en aquest lloc on t'acabes d'adonar de

Damunt de la gran duna. Foto: Jordi Vidal

Llac que separa el desert de dunes del de terra i pedres. Foto: Jordi Vidal

Les darreres cases de Tinéghir. Foto: Jordi Vidal

la lentitud i tranquil·litat d'aquella gent. El millor és no posar-se nerviós i actuar com ells, estirar-se a la mínima que puguis, riure, menjar i tocar els bongos, i si demanes alguna cosa de ben segur que a una hora o altra te la portaran.

Una tarda baixarem al poble de més al sud, Tineghir per canviar diners i visitar-lo una mica. Concretament varem visitar la medina, part més antiga de la ciutat. Els carrers són sense cap tipus d'asfalt i molt irregulars i totes les cases són de terra amb palla. Crec que si treus els quatre cables de la llum podries dir que has viatjat en el temps i que estàs en el segle I. A més dona la impressió que estàs en un laberint i que si et deixen sol al mig de la medina et portaria una bona estona sortir-ne.

Després de fer el manta tres dies, anarem cap al desert del Sahara, terra de Tuaregs. És molt curiós com en sortir de les gorges el relleu es transforma de sobte en una zona amb petites muntanyes on l'erosió els ha fet formes espectaculars rodejades de la immensitat i duresa de les planícies.

L'últim poble abans del desert és Erfoud; aquí agafarem un guia, bé, un noi de setze anys amb el qual ens ho passarem força bé. Aquest, després de fer quinze quilòmetres per asfalt i vint per «l'autopista del desert» (és a dir, pots circular per on et doni la gana ja que senzillament és desert de terra, sense cap tipus de camí ni senyalització) ens dugué fins a la gran duna, que es troba després d'un llac. Ara sí que varem al·lucinar, flipar... o com ho vulgueu dir. No t'arribes a creure que estàs en la sorra del Sahara, aquell paratge és indescriptible. Per una banda un llac i al seu costat comencen les dunes, amb un color de sorra taronja intens que va variant amb la diferent llum segons l'hora del dia.

A la tarda varem voler pujar fins a la duna més gran, però la calor era insuportable i ens rendírem. De nou, a la nit sortírem a fer un passeig ja que el Gonzalo, biòleg, volia fotografiar 'jergos' (un tipus de ratolí). Doncs bé, aquests ratolins ens varen fer

Cases típiques del sud del país. Foto: Jordi Vidal

córrer al darrere seu durant una bona i molt divertida estona.

I no em vaig voler perdre la sortida del sol. Així que a les cinc de la matinada em vaig llevar per fer quatre fotos a l'alba. Després i com que no podia dormir vaig pujar fins a la gran duna. És una sensació estranya caminar per una cresta de sorra completament llisa i observar a sota teu totes aquelles dunes amb unes formes tan extraordinàriament elegants. Crec que tothom que hagi pujat allà dalt recordarà tota la seva vida la sensació de gaudir d'aquella emoció; és una experiència, per mi, impossible d'esborrar de la meva ment.

Més tard, i tornant cap a la —entre cometes— civilització, varem fer una petita volta pel desert i tornarem a posar-nos a conduir per fer quilòmetres. El nostre següent lloc de destí era Marrakech, on només hi passarem una nit, ja que ens impactà el tornar a trobar tanta gent i a més a més aclaparadora. Aquí visitarem el mercat i una mica la ciutat i decidírem fugir a un indret més tranquil, concretament a Es Saouira, a la costa atlàntica. És una ciutat fortificada, amb totes les cases blanques, que es dedica a la pesca i al turisme. És un lloc ideal per practicar-hi esports de vela ja que sempre hi bufa un vent molt fort.

I per desgràcia s'acabaven els dies; l'endemà posarem de nou rumb a Ceuta, aquest cop per la

costa atlàntica, coneixent les seves autopistes i tornant a entrar en la jungla de l'asfalt i la llei del més fort. Un fet curiós que també cal anomenar és que la majoria de carreteres només tenen un carril central i una vorera de terra a cada costat, i d'aquí allò de la llei del més fort, ja que passa per l'asfalt el que no s'aparta (bé, el que té més p...brots). Quan pujàvem, ens trobàrem amb un fet un pèl perillós: veírem quatre cotxes circulant en renglera, un circulant per la dreta, un segon que l'avançava, un tercer que avançava el que avançava i un quart que, el pobre, venia de cara. És a dir, caos total.

A Ceuta dormirem un parell d'hores a dins el cotxe per poder agafar el primer «ferri» i començar a travessar la península.

Crec que va ser per desgràcia un viatge llampec, deu dies, però almenys ens ha servit per fer-nos adonar que hi hem de tornar amb més temps ara que ja sabem aquells petits secrets que ignora el que hi viatja per primer cop.

Recomano que si algú que llegeixi aquest escrit ha pensat algun cop d'anar-hi, que no s'ho rumiï dos cops i a la mínima que pugui salti l'estret. De ben segur que quan torni serà capaç de convèncer algú altre perquè també descobreixi la màgia del Marroc.

Jordi Vidal

UN FLASH A LA COVA CUBERES

No deixis per a un altre cap de setmana el que pots fer aquest.

Després de veure la manca d'interès que hi havia per fer la cavitat més gran de Catalunya, de 327 metres de desnivell i gairebé 12 quilòmetres de recorregut, el David i jo vam decidir anar sols a Serradell, lloc on es troba situada la cova Cuberes.

Tot s'ha de dir: allò que més

ens va costar de tota la sortida, va ser trobar l'oli de parafina per al meu quinqué, que em va regalar en David pel meu aniversari (si algú hi està interessat, en trobareu a Cal Vicentó de Vilafranca). No cal dir que sense el quinqué no hauriem pogut sopar amb la tènue llum que feia que tot fos tan tradicional.

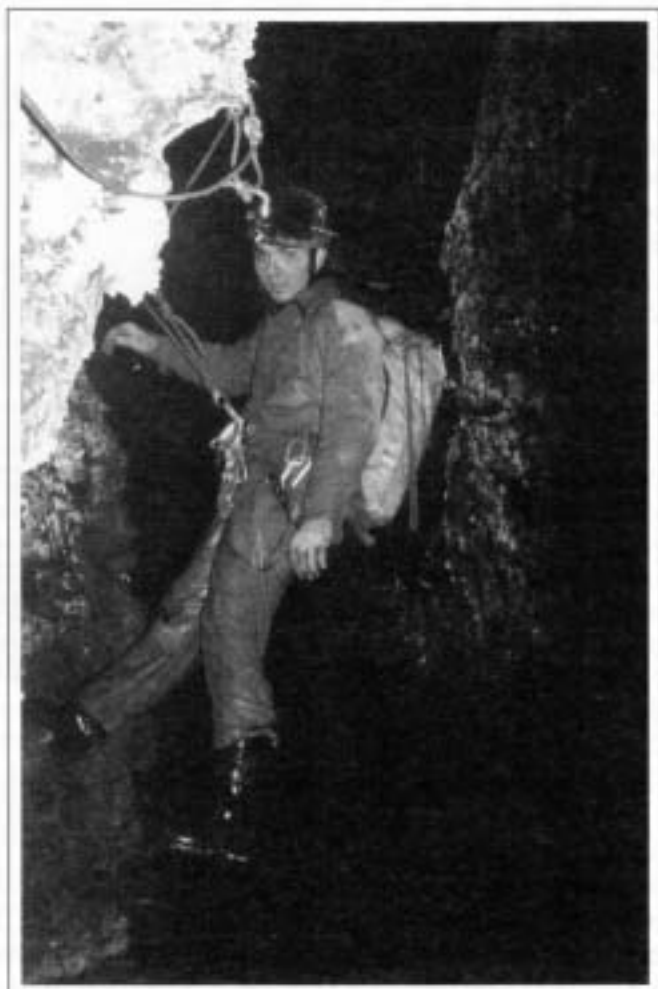
Durant el viatge, i mentre mantenia una entretinguda xerra-

da amb en David, de sobte, ens va semblar veure la furgoneta del Toni i la Magda. Quan els vam avançar els vam indicar la clau secreta del muntanyenc, que vol dir: «atura't al pròxim bareto». En rebre el meu senyal, ens vam aturar a l'àrea de Lleida. Després de prendre uns cafès i riure una estona vam continuar el viatge.

Havent arribat al lloc on dormiríem, cosa gens fàcil, vam mun-

El David superant el passamà del llac. Foto: F. José Perona

El Francesc situat al passamà del llac. Foto: David De Diago

tar la tenda i la jornada va acabar havent sopat.

L'endemà, vam recollir una mica les coses. Després, ens vam posar en camí fins que vam arribar a la famosa cova Cuberes, però en veure l'entrada gairebé ens en tornem perquè la boca no era més que una petita ratonera de 50 per 40 centímetres i cinc metres de llargada.

Un cop passada la ratonera, on la galeria es torna molt més ampla i no es veu el sostre, trobem un llac bastant llarg. En aquest llac, se'ns omplen les botes d'aigua i els peus semblen esponges durant 9 o 10 hores; per cert, fastigós.

La part més atlètica, tècnica i perillosa és el primer quilòmetre de la cavitat. Hi ha un meandre enfonsat en el qual no es veu el terra, realment impressionant.

Aquesta cavitat és peculiar perquè vas cap amunt en lloc d'anar cap avall, d'aquesta manera la sortida és més fàcil.

Després de la galeria Badalona i Gelera, s'arriba al complex Auzmendi que és un entramat de galeries amb diverses complicacions.

Nosaltres anàvem a fer cota, per tant, ens vam dirigir cap a l'Ascensor. Després de passar moltes sales i galeries on les formacions són escasses però impressionants, vam arribar a la part més bonica, difícil i entretinguda de la cavitat, la galeria «sucu-suco». És un passadís en forma de diàclasi les parets del qual tenen unes boletes blanques. Arrossegant-nos pel terra entollat, vam trobar tres passos estrets d'aquests que quan respires no hi caps.

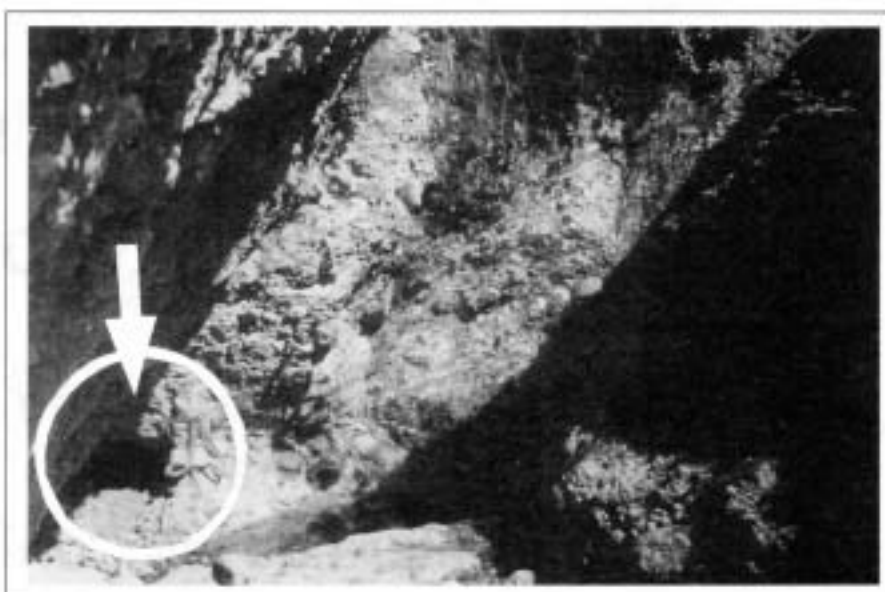
Després d'això, vam arribar a l'Ascensor. Consta d'una sèrie de pous on vam remuntar més de

Cova Cuberes. Entaforats a l'estret pas anomenat sucu-suco. Foto: David De Diago

Cova Cuberes. Inusuals macarons calcaris. Foto: David De Diago

La petita / amagada boca de la cova Cuberes. Foto: David De Diago

Cova Cuberes. Impressionants estalactites de calç en terreny conglomerat. Foto: F. José Perona

dos-cents metres. És bonic perquè des de baix fins a cota tot el terra és com si fos una llengua del mateix material que les estalactites.

Quan vam arribar a cota ens vam fer la rigurosa foto amb disparador automàtic i un improvisat trípode de pedretes.

És una cavitat que es mereix

que hi tornem perquè hi ha moltes galeries per veure i d'altres per descobrir.

F. José Perona

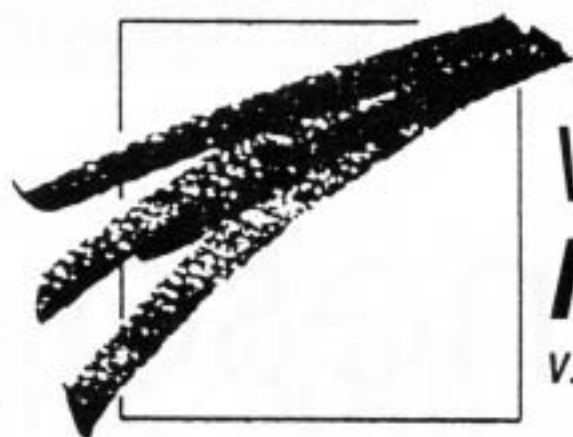
INSTITUT D'ESTUDIS PENEDESENCS

47a Excursió a peu pel Penedès

PUJOLS DE CASTELLVÍ DE LA MARCA

**Dia 3 de novembre, a les 9 del matí
a cal Vila**

(carretera de les Conilleres)

VIATGES **INTERGAVA**

V. INTERNACIONAL GAVA, S.A. G.C. 129

**LA VOSTRA AGENCIA DE CONFIANÇA
US OFERIM TOT TIPUS DE SERVEIS I PRODUCTES
A MES DE LA VENDA DE BITLLETS D'AVIO I TREN**

**OFERTES ESPECIALS PER ALS SOCIS DE L'A.E.TALAIA
CONSULTEU-NOS... US ESPEREM!**

C. Almirall Colom, 6 - Tel. 8144353 - Fax 8142807 - VILANOVA I LA GELTRU

**WIDION
MARCS, S.L.**

- Enmarcatge de quadres
- Olis
- Aquarel·les
- Litografies

- Preus especials per a professionals
- Assesors decoratius

C/ Recreo, 58 • Tel. 814 45 42 • 0880 Vilanova i la Geltrú

la lionesa

PASTISSERIA

Santa Eulàlia, 6 - Tel. 893 02 99
VILANOVA I LA GELTRÚ

El plaer de comprar

*i ara hem obert botiga a Vilanova,
al c/ Dr. Zamenhof, 28 - Tel. 815 92 14*

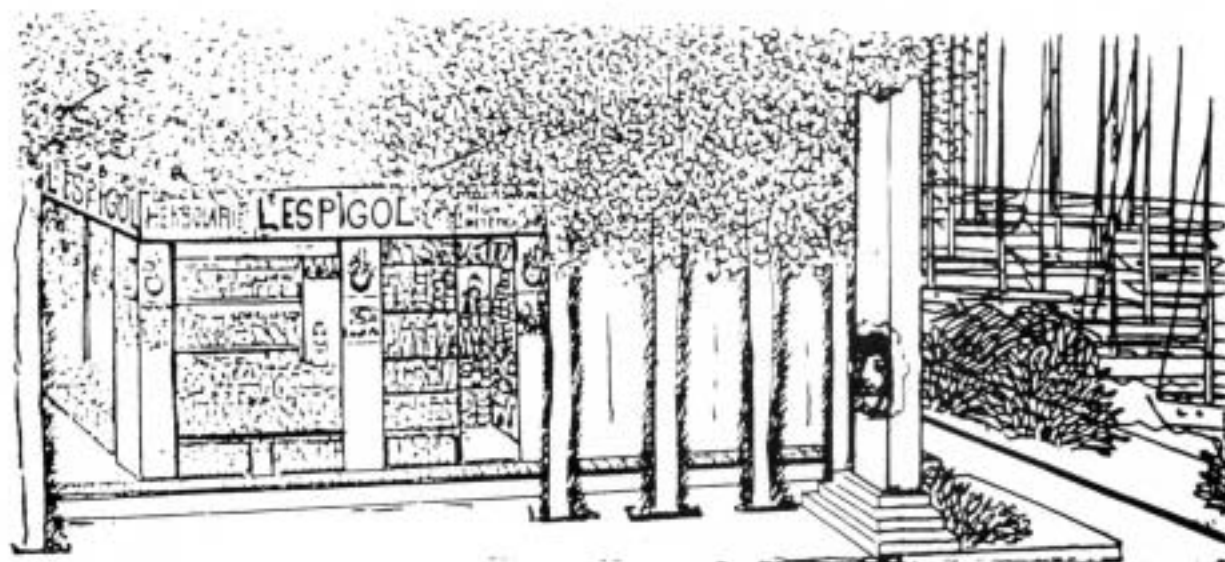
La compra fàcil

PASSEIG MARÍTIM - SEGUR DE CALAFELL

Bar Restaurant "Ca La Josefa"

AIGUA, 169 - TEL. 815 52 44
VILANOVA I LA GELTRÚ

HERBOLARI L'ESPIGOL

Herbes, Dietètica, Formatges i Especialitats

Rambla de la Pau, 103 - Tel. 815 13 11

08800 Vilanova i la Geltrú

«EL BUEN TAPEO»

junt a la Piscina Municipal

C/. Pelegrí Ballester, 19-21
Tel. 815 62 02

08800 VILANOVA I LA GELTRÚ

INTERSPORT OLARIA

Pl. Soler i Gustems, 5
Francesc Macià, 50
Tel. 8930470 - Fax 8141436

08800 Vilanova i la Geltrú

TOT PER A L'ESPORTISTA

